

Wykonawca:

EKOSTRATEG
ul. Kolberga 12b/10
81-881 Sopot
tel. 504 088 836 / fax. 58 741 90 26
e-mail: biuro@ekostrateg.pl

Nazwa opracowania:



Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Przywidz na lata 2012-2032



LISTOPAD, 2011 r.

Spis treści

1. WSTĘP.....	3
1.1. Podstawa prawna sporządzenia opracowania.....	3
1.2. Cel i zakres opracowania.....	4
2. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY PRZYWIDZ	6
2.1. Położenie geograficzne, fizjografia i uwarunkowania przyrodnicze.....	6
2.2. Sytuacja demograficzna i gospodarcza.....	7
3. CHARAKTERYSTYKA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST, WPŁYW AZBESTU NA ZDROWIE LUDZI ORAZ WARUNKI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST. .9	
3.1. Zastosowanie azbestu.....	9
3.2. Wpływ azbestu na zdrowie ludzi.....	10
3.3. Warunki bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest	12
4. WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH PROBLEMATYKI AZBESTOWEJ.....	20
4.1. Ustawy.....	20
4.2. Akty wykonawcze.....	21
4.2.1. Rozporządzenia Rady Ministrów.....	21
4.2.2. Rozporządzenia Ministra Środowiska.....	21
4.2.3. Rozporządzenia Ministra Gospodarki.....	23
4.2.4. Rozporządzenia Ministra Infrastruktury.....	24
4.2.5. Inne	25
5. OCENA STANU TECHNICZNEGO WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY PRZYWIDZ.....	26
6. SPOSOBY UNIESZKODLIWIANIA ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	31
7. CELE W ZAKRESIE GOSPODARKI WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST	33
7.1. Cele krótkoterminowe (2012-2015).....	33
7.2. Cele średnioterminowe (2016-2022).....	33
7.3. Cele długoterminowe (2023-2032).....	33
8. SZACUNKOWE KOSZTY USUNIĘCIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST.....	34
9. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ	36
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	37
11. SCENARIUSZE REALIZACJI PROGRAMU.....	40
12. MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU.....	42
13. PODSUMOWANIE.....	43
14. ZAŁĄCZNIKI.....	44

1. WSTĘP

1.1. Podstawa prawna sporządzenia opracowania

Pierwszy *Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski* przyjęty został w dniu 14 maja 2002 r. przez Radę Ministrów. Do jego opracowania została zobowiązana Rada Ministrów w drodze przyjętej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rezolucji z dnia 19 czerwca 1997 r. – w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki (M.P. Nr 38, poz. 373).

Uchwałą Nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r. przyjęto kolejną wersję ww. dokumentu tj. *Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*, który jest kontynuacją i aktualizacją celów oraz działań ustalonych w *Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*.

Program określa obowiązki dla każdego szczebla administracji samorządowej. Na poziomie gminnym za realizację *Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032* odpowiada samorząd gminy.

Do podstawowych zadań samorządu gminnego należą:

- 1) gromadzenie przez wójta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
- 2) przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- 3) organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
- 4) organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *Programie*;
- 5) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- 6) współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- 7) współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- 8) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *Programu*;
- 9) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

1.2. Cel i zakres opracowania

Celem opracowania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Przywidz na lata 2012-2032” (zwanym w dalszej części dokumentu „Programem...”) jest zaplanowanie bezpiecznego dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcia wyrobów zawierających azbest z obszaru gminy do końca 2032 roku.

Przygotowanie „Programu...” poprzedzone zostało wykonaniem inwentaryzacji w postaci spisu z natury. Wyniki inwentaryzacji zostały zgromadzone w Sprawozdaniu z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Przywidz. Zgromadzone dane umożliwiły opracowanie rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest w podziale na miejscowości wraz z analizą stanu płyt azbestowo-cementowych (stopnia pilności usunięcia azbestu ocenionego wizualnie).

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji oszacowano koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu Gminy Przywidz oraz wskazano potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć, polegających na usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Zaproponowano także wskaźniki monitorowania realizacji „Programu...”.

Niniejszy plan zakłada realizację następujących zadań:

1. inwestycyjnych, zmierzających do oczyszczenia terenów Gminy Przywidz z wyrobów zawierających azbest,
2. pozainwestycyjnych, polegających na:
 - a) organizacji kampanii informacyjnych o szkodliwości azbestu oraz bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
 - b) wdrożeniu monitoringu realizacji „Programu...”
 - c) podjęciu działań w kierunku pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania,
 - d) okresowej weryfikacji i aktualizacji „Programu...”

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Przywidz na lata 2012-2032 został przygotowany z uwzględnieniem obowiązujących aktów prawnych i jest zgodny z celami i kierunkami wyznaczonymi w dokumentach wyższego szczebla tj.w :

- ▲ Krajowym Planie Gospodarki Odpadami 2014,
- ▲ Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032,
- ▲ Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2010,
- ▲ Planie Gospodarki Odpadami dla Powiatu Gdańskiego 2010 (aktualizacja)
- ▲ Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla terenu województwa pomorskiego.

W trakcie powstawania niniejszego Programu przeprowadzono strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko, zgodnie z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. Z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 ze zm.). Dla dokumentu sporządzono Prognozę oddziaływania na środowisko w zakresie uzgodnionym z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem

Sanitarnym. W prognozie dokonano oceny wpływu ustaleń Programu na środowisko oraz mieszkańców gminy, stwierdzając, że zdecydowana większość proponowanych celów i działań będzie korzystnie oddziaływać na środowisko oraz warunki zdrowia i życia mieszkańców gminy. Projekt dokumentu wraz z prognozą udostępniono do publicznego wglądu i poddano konsultacjom z udziałem zainteresowanych osób, organizacji, instytucji, organów administracji państwowej w okresie od 16.09.2011 do 17.10.2011. W trakcie postępowania z udziałem społeczeństwa nie wniesiono uwag do projektu Programu.

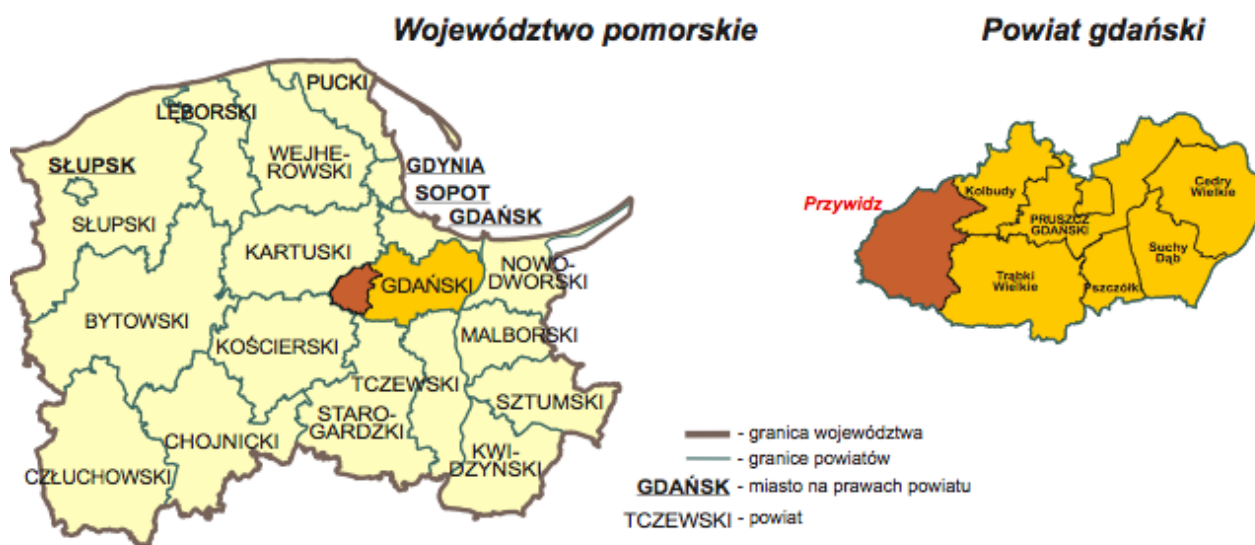
2. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY PRZYWIDZ

2.1. Położenie geograficzne, fizjografia i uwarunkowania przyrodnicze

Gmina Przywidz zlokalizowana jest w północno - środkowej części województwa pomorskiego, w powiecie gdańskim. Graniczy z gminami województwa pomorskiego: Kolbudy, Somonino, Nowa Karczma, Skarszewy, Trąbki Wielkie, Żukowo.

W skład gminy wchodzi 30 miejscowości, w tym:

- ▲ 26 wsi: Jodłowno, Marszewska Góra, Marszewo, Ząbrsko Górne, Roztoka, Klonowo Górne, Klonowo Dolne, Huta Górna, Huta Dolna, Michalin, Nowa Wieś Przywidzka, Przywidz, Czarna Huta, Stara Huta, Częstocin, Pomlewo, Trzepowo, Borowina, Piekło Górne, Piekło Dolne, Miłowo, Kierkowo, Kozia Góra, Szklana Góra, Sucha Huta, Olszanka
- ▲ 3 przysiółki: Bliziny, Gromadzin, Majdany
- ▲ jedna kolonia: Marszewska Kolonia



Źródło: www.midwig.pomorskie.eu

Powierzchnia gminy wynosi 12 962 ha, z czego 47,75% stanowią użytki rolne, 42,02%, - lasy i grunty leśne, 10% to tereny zabudowane, nieużytki, wody.

Obszar gminy stanowi fragment regionu przyrodniczego Pojezierze Kaszubskie. Region charakteryzuje się polodowcowym, pagórkowatym ukształtowaniem terenu z rozszanymi, rynnowymi jeziorami. Ważnym elementem krajobrazu gminy są obszary leśne. Gmina Przywidz zaliczana jest do regionu leśnego Puszcza Kaszubska.

Rzeźba powierzchni gminy jest bardzo zróżnicowana. Obszar gminy położony jest na wysokości 200 -220 m npm. Różnice wysokości średnio wynoszą od 50 – 60 m. Występują liczne zagłębienia i wzniesienia. Najwyżej wzniesiony teren (powyżej 260 m npm) znajduje się na północny-zachód od Miłowa. Natomiast najniżej położone tereny występują w dolinie rzeki Reknicy (okolice Marszewskiej Góry i Ząbrska). W centrum obszaru gminy występuje rynna jeziora Przywidzkiego otoczona stromymi wzniesieniami. Wody powierzchniowe zajmują ok. 2,2 % ogólnego obszaru gminy. Na terenie gminy Przywidz występują licznie naturalne zbiorniki wodne w postaci licznych jezior i polodowcowych oczek wytopiskowych.

Jeziora na terenie gminy:

- ♣ J. Przywidzkie
- ♣ J.Głębokie (Głęboczko)
- ♣ J. Ząbrsko (Ząbrowskie).
- ♣ J. Łąkie
- ♣ J. Klonowskie.

Wszystkie jeziora na terenie gminy charakteryzują się eutrofizacją. Obok jezior licznie występują tereny zabagnione¹. Przez teren gminy przepływają dwie rzeki: Reknica i Wietcisa, która wypływa z Jeziora Przywidzkiego.

Na terenach rolnych gminy Przywidz przeważają grunty rolne o niskich klasach bonitacyjnych, niewiele jest gruntów nie tylko klas I-III a także klas IV i gruntów organicznych. Teren gminy położony jest poza strefą zagrożenia powodziowego, jak również nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych.

W Gminie Przywidz występują liczne obszary chronione. Są to: Przywidzki Obszar Chronionego Krajobrazu, rezerwat przyrody „Wyspa na Jeziorze Przywidzkim”; obszary objęte ochroną w ramach sieci Natura 2000-specjalne obszary ochrony siedlisk: „Przywidz” PLH 220025, „Pomlewo” PLH220092, „Huta Dolna” 220089, „Guzy” PLH 220068, „Zielenina” PLH 220065, „Szumleś” PLH 220086 (na granicy z gminą Nowa Karczma).

2.2. Sytuacja demograficzna i gospodarcza

Liczba ludności gminy Przywidz wynosi 5334² mieszkańców. Gęstość zaludnienia wynosi 41 osób/km².

Na terenie gminy Przywidz zdecydowanie przeważają małe i średnie obręby wiejskie, w których zamieszkuje 66,6 % mieszkańców gminy, natomiast jeden obręb wiejski - Przywidz koncentruje aż 33,4 % mieszkańców.

Ze względu na swe korzystne położenie i wysoką atrakcyjność turystyczną, na terenie gminy Przywidz, w ostatnich kilku latach, obserwuje się wyraźny wzrost liczby budynków będących często jedynie letnią destynacją mieszkańców aglomeracji gdańskiej (2008 r. - 962, 2009 r. - 978, 2010 r. - 1033)

1 *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Przywidz, Tom I Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, 2004 r.*

2 *Bank Danych Lokalnych, GUS, wg stanu na 31.12.2010 r.*

Obserwuje się stabilny rozwój gospodarczy - liczba podmiotów gospodarki narodowej³ w gminie Przywidz na koniec 2010 r. wyniosła 474 (w 2009 roku- 442), z czego 462 w sektorze prywatnym.

3 *Nomenklatura stosowana przez GUS*

3. CHARAKTERYSTYKA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST, WPŁYW AZBESTU NA ZDROWIE LUDZI ORAZ WARUNKI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

3.1. Zastosowanie azbestu

Azbest jest nazwą handlową włóknistych minerałów, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami metali, zawierającymi w swoim składzie magnez, sód, wapń lub żelazo. Rozróżnia się dwie grupy minerałów azbestowych: grupę serpentynów i grupę azbestów amfibolowych. Poszczególne odmiany azbestu różnią się składem chemicznym, budową fizyczną, właściwościami decydującymi o ich zastosowaniu przemysłowym oraz działaniem biologicznym.

Do grupy serpentynów należy tylko jedna odmiana – azbest chryzotylowy, wydobywany i stosowany w największych ilościach stanowił 85-90% ogólnego zużycia azbestu.

Azbest chryzotylowy jest włóknistą odmianą serpentynu, tj. uwodnionego krzemianu magnezu. Chryzotyl ma kolor żółtawy, po rozwłóknieniu prawie biały, jest miękki, jedwabisty, o długości włókien do 60 mm. Włókna azbestu chryzotylowego są najcieńsze ze wszystkich znanych włókien pochodzenia naturalnego. Włókna chryzotylowe mają kształt rurek, których przeciętna średnica wynosi 350Å, zaś grubość włókna 15-42 nm. Jest to najcieńsze, znane włókno naturalne.

Do grupy amfibolowej zalicza się pięć odmian minerałów włóknistych o ogólnej formule chemicznej $M_7Si_8O_{22}(OH)_2$, przy czym M oznacza metale: wapń, magnez, sód lub żelazo o różnym ich udziale. Do azbestów amfibolowych należą: amozyt, krokidolit, antofilit oraz nie posiadające znaczenia przemysłowego tremolit i aktynolit. Włókna azbestów amfibolowych mają kształt igieł, są grubsze i twardsze od chryzotyłu. Przeciętna średnica włókien wynosi 100-300 nm.⁴

Z uwagi na swoje właściwości: wysoką odporność na wysokie i niskie temperatury, odporność na działanie czynników chemicznych i niewielkie przewodnictwo cieplne, azbest stał się powszechnie stosowanym surowcem.

W latach 60-tych ubiegłego wieku po uruchomieniu zakładów azbestowo-cementowych azbest wykorzystywany był głównie w budownictwie, ale także w przemyśle chemicznym, energetyce i transporcie.

Azbest chryzotylowy i amfibolowy stosowano przy produkcji:

- ▲ wyrobów azbestowo -cementowych. Najbardziej rozpowszechnione są azbestowo-cementowe płyty płaskie, faliste oraz płyty „karo” stosowane jako pokrycia dachowe i elewacyjne. Płyty płaskie wykorzystywane były również jako ściany osłonowe, działowe, osłony ścian szybów windowych, wentylacyjnych i instalacyjnych w budownictwie wielokondygnacyjnym. Rury azbestowo-cementowe stosowano w instalacjach wodociągowych, a także jako przewody kominowe i zsypane. Wyroby azbestowo-cementowe zawierają od 10 do 18% azbestu; są one ogniotrwałe, odporne na korozję i gnicie, wytrzymałe na działania mechaniczne, lekkie, trwałe;

⁴ *Zanieczyszczenie środowiska azbestem. Skutki zdrowotne. Raport z badań, Neonila Szeszenia-Dąbrowska Wojciech Sobala, Łódź*

- ⤴ wyrobów izolacyjnych stosowane do izolacji kotłów parowych, wymienników ciepła, zbiorników, przewodów rurowych, a także do produkcji tkanin ognioodpornych i ubrań. Należą do nich: wata, włóknina, sznury, przędza, tkaniny termoizolacyjne, taśmy. Wyroby izolacyjne zawierają, w zależności od przeznaczenia, od 75 do 100% azbestu, głównie chryzotyłu;
- ⤴ wyrobów uszczelniających: tektur, płyt azbestowo- kauczukowych, szczeliw plecionych;
- ⤴ wyrobów ciernych takich jak: okładzin ciernych i taśm hamulcowych stosowanych do różnego typu urządzeń hamulcowych;
- ⤴ wyrobów hydroizolacyjnych: lepików asfaltowych, kitów uszczelniających, asfaltów drogowych uszlachetnionych, zapraw gruntujących, papy dachowej, płytek podłogowych, zawierających od 20 do 40% azbestu.

Wyroby azbestowe są źródłem znacznej emisji włókien azbestu do środowiska. Wielkość emisji zależna jest od technologii związania włókien w danym wyrobie, sposobu użytkowania wyrobów oraz procesów ich degradacji, które powodują uwalnianie się włókien.

W zależności od zawartości azbestu, stosowanego spoiwa oraz gęstości objętościowej wyróżnia się dwie klasy: wyroby „miękkie” i „twarde”. Klasyfikacja ta ma kluczowe znaczenie dla określenia procedur zabezpieczenia, usuwania, składowania i unieszkodliwiania azbestu w tych wyrobach.

„Wyroby miękkie” to wyroby, których gęstość objętościowa jest mniejsza od 1000 kg/m^3 , o wysokim udziale azbestu (ponad 20%) i niewielkiej zawartości substancji wiążącej. Do wyrobów miękkich zaliczamy wyroby izolacyjne i włókiennicze, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury, płytki podłogowe PCW. Miękkie wyroby azbestowe zastosowane wewnątrz pomieszczeń w postaci izolacji cieplnej, dodatków do farb i lakierów stanowią znaczne źródło emisji pyłu.

„Wyroby twarde” to wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m^3 , zawierające poniżej 20% azbestu o wysokim udziale substancji wiążącej. Zaliczamy do nich płyty płaskie, faliste oraz płyty „karo” stosowane jako pokrycia dachowe i elewacyjne, rury wodociągowe. Wyroby z tej klasy posiadają mocno związane włókna azbestowe i oddziaływanie na środowisko i zdrowie ludzi stwarza głównie mechaniczna obróbka tych wyrobów: cięcie, wiercenie otworów, a także rozbijanie, kruszenie przy demontażu.

Największe zużycie azbestu w Polsce miało miejsce w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Od lat 80. obserwuje się stopniowe zmniejszanie konsumpcji azbestu. Od 1 stycznia 2005 r. obowiązuje w Polsce (jak i w całej Unii Europejskiej) zakaz stosowania i obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest.

3.2. Wpływ azbestu na zdrowie ludzi

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Szczególną cechą azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia. Zmiany chorobowe mogą pojawić się po kilku lub nawet kilkudziesięciu latach.

Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i ilości włókien, zatrzymanych w dolnej części układu oddechowego. Wynika to głównie z fizycznych i aerodynamicznych cech włókien.

Duże znaczenie ma średnica włókien. Włókna cienkie, o średnicy poniżej 3 mikrometrów, przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, a włókna grube, o średnicy powyżej 5 mikrometrów, zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Skręcone włókna chryzotyłu o dużej średnicy, mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc.

Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, dostające się z powietrzem do pęcherzyków płucnych, o średnicy mniejszej od 3 mikrometrów. Według danych zawartych w publikacjach Światowej Organizacji Zdrowia, najważniejszą cechą determinującą zdolność włókien do wywołania nowotworów są ich fizyczne wymiary, czyli średnica poniżej 3 mikrometrów oraz długość powyżej 5 mikrometrów. Nie istnieją dowody, że jeden z typów azbestu niesie ze sobą większe ryzyko zachorowań niż inny, więc wszystkie typy azbestu traktowane są jako powodujące takie samo ryzyko raka płuca. Pomimo istnienia normatywów stężenia włókien azbestu w powietrzu, nie można określić dawki progowej pyłu dla rakotwórczego działania azbestu⁵.

Między pierwszym narażeniem a pojawieniem się patologii mija bardzo długi czas, co oznacza że aktualnie wykrywane są skutki zdarzeń, które miały miejsce 20-40 lat temu. Główną chorobą zawodową pracowników zakładów przetwarzających azbest jest azbestoza, czyli śródmiąższowe zwłóknienie tkanki płucnej. Włókna azbestowe mogą zalegać w tkance płucnej przez długi okres, a proces zwłóknieniowy może pojawić się po wielu latach od ustania narażenia. Pylica azbestowa może zwiększyć wystąpienie raka płuca i międzybłoniaka opłucnej lub otrzewnej.

Rak płuca jest najbardziej powszechnym nowotworem złośliwym powodowanym przez azbest. Zagrożenie wystąpieniem raka płuca w badanych populacjach zawodowo narażonych na pył azbestu wykazuje duże zróżnicowanie w zależności od typu włókna, technologii przetwórstwa, zawartości włókien respirabilnych w pyłe, średnicy, długości, kształtu włókna, stężenia pyłu, liczby lat pracy w warunkach natężenia i ogólnej dawki pyłu. Oba nowotwory, zarówno rak płuca, jak i międzybłoniak opłucnej, rozwijają się gwałtownie i charakteryzują się krótką przeżywalnością.

W chwili obecnej nadal istnieje ryzyko narażenia na kontakt z wyrobami zawierającymi azbest w budynkach, urządzeniach i instalacjach ponieważ źródłami emisji włókien azbestowych jest:

- ≡ niewłaściwe składowanie odpadów azbestowych (częstą praktyką jest składowanie na posesjach w niezabezpieczony sposób zdemontowanych azbestowych pokryć dachowych)
- ≡ użytkowanie wyrobów azbestowych, prowadzące do zanieczyszczenia powietrza pyłem azbestowym np. w wyniku: korozji i mechanicznych uszkodzeń płyt azbestowo-cementowych, ścierania tarcz sprzęgłowych i hamulcowych,
- ≡ niewłaściwe usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest,
- ≡ urządzenia grzewcze, wentylacyjne, klimatyzacyjne i izolacje zawierające azbest.

W celu zminimalizowania narażenia na pył azbestowy 1 stycznia 2005 r. wprowadzono zakaz produkcji i stosowania wyrobów zawierających azbest, a regulacje prawne określają wymogi dotyczące bezpiecznego

⁵ *Azbest. Ekspozycja zawodowa i środowiskowa.*, pod red. Neonili Szeszeni-Dąbrowskiej, Łódź, 2004

użytkowania wyrobów zawierających azbest, a także obowiązki pracodawców i pracowników, wykonujących prace polegające na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

3.3. Warunki bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest

Ze względu na to, że usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy zgodnie z harmonogramem Programu, będzie procesem długotrwałym, w znacznej mierze ograniczonym możliwościami finansowymi Gminy, jak też i mieszkańców, konieczne jest przestrzeganie wymaganych prawem procedur eliminujących lub ograniczających narażenie na działanie pyłu azbestowego. Prawidłowe postępowanie z azbestem i wyrobami zawierającymi azbest określają:

- ☐ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. *w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest* (Dz.U. z 2011 nr 8 poz. 31)
- ☐ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. *w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest* (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649) zmienionego Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.u. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089)

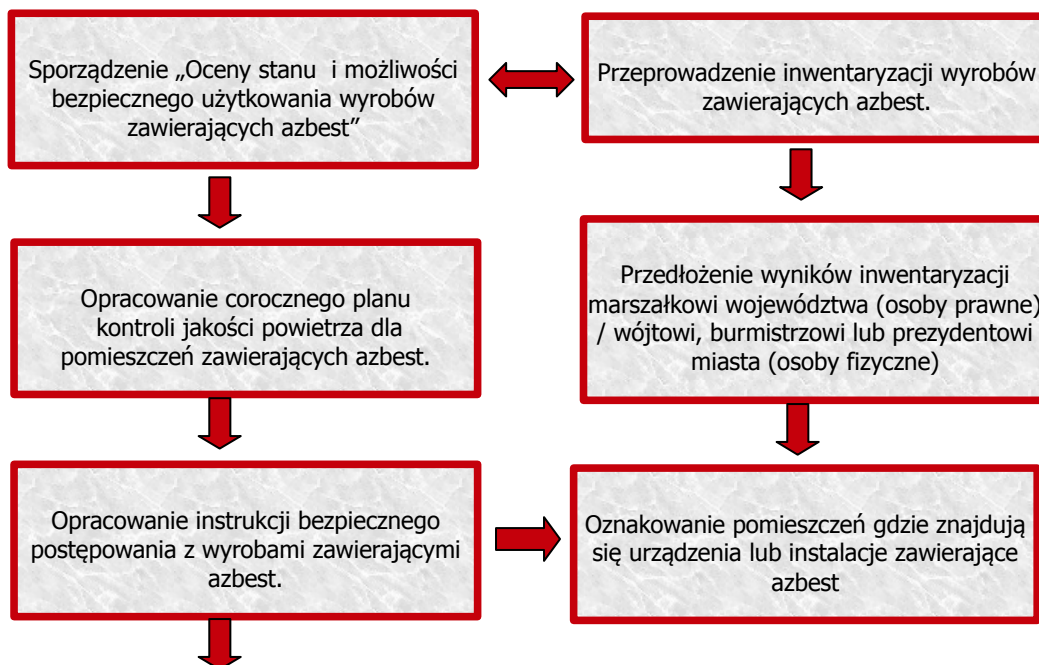
Zgodnie z § 6 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. *w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest* prace polegające na demontażu wyrobów zawierających azbest mogą być prowadzone wyłącznie przez firmy posiadające stosowne zezwolenie (tj. decyzję zatwierdzającą program gospodarki odpadami niebezpiecznymi). Wyroby zawierające azbest po zdemontowaniu stają się odpadami niebezpiecznymi. Zgodnie z § 9. Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. *w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest* przemieszczanie odpadów zawierających azbest, wytworzonych w wyniku usuwania wyrobów zawierających azbest, powinno odbywać się na zasadach określonych przepisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 i Nr 203, poz. 1351 ze zm.).

Przestrzeganie przez właścicieli, użytkowników wieczystych lub zarządców nieruchomości, a także obiektu, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest, oraz przez wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest wymagań, obowiązków i warunków określonych w w/w Rozporządzeniach zagwarantuje ochronę zdrowia ludzi poprzez ograniczenie emisji azbestu, a tym samym narażenie na negatywne oddziaływanie azbestu.

Poniżej przedstawiono 4 procedury, dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest. Opisy procedur znajdują się w załączniku nr 1 do niniejszego Programu.

Grupa I Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyrobami zawierającymi azbest

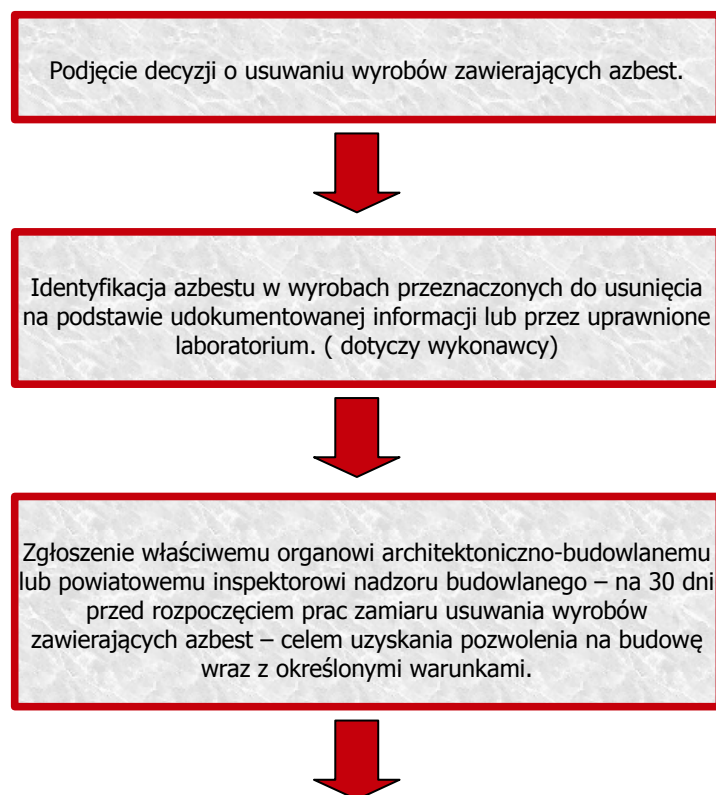
Procedura 1 – dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.

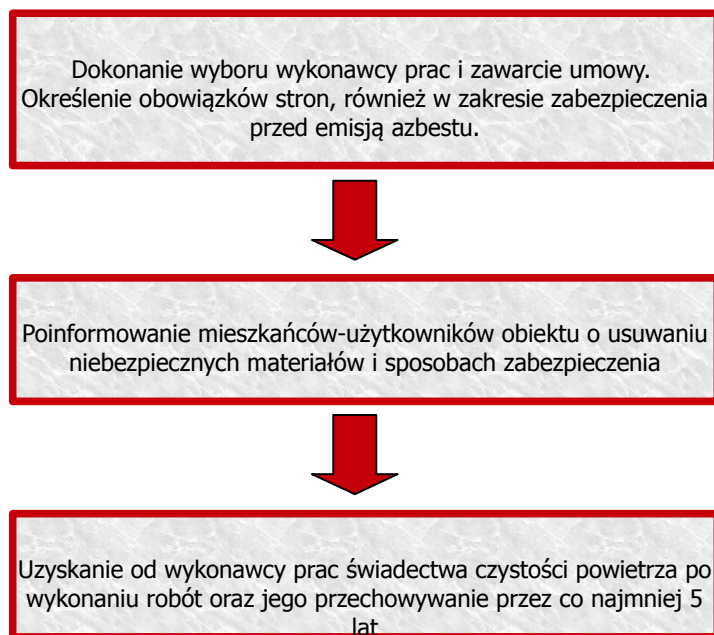


Bieżąca kontrola stanu oraz konserwacja wyrobów zawierających azbest



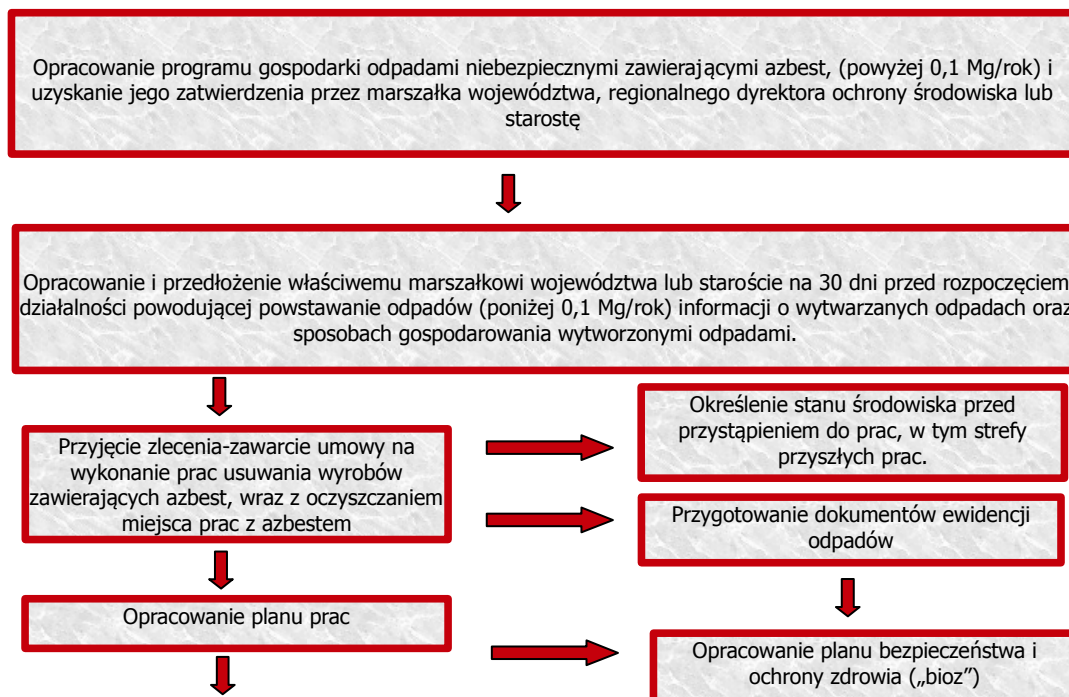
Procedura 2 – dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.





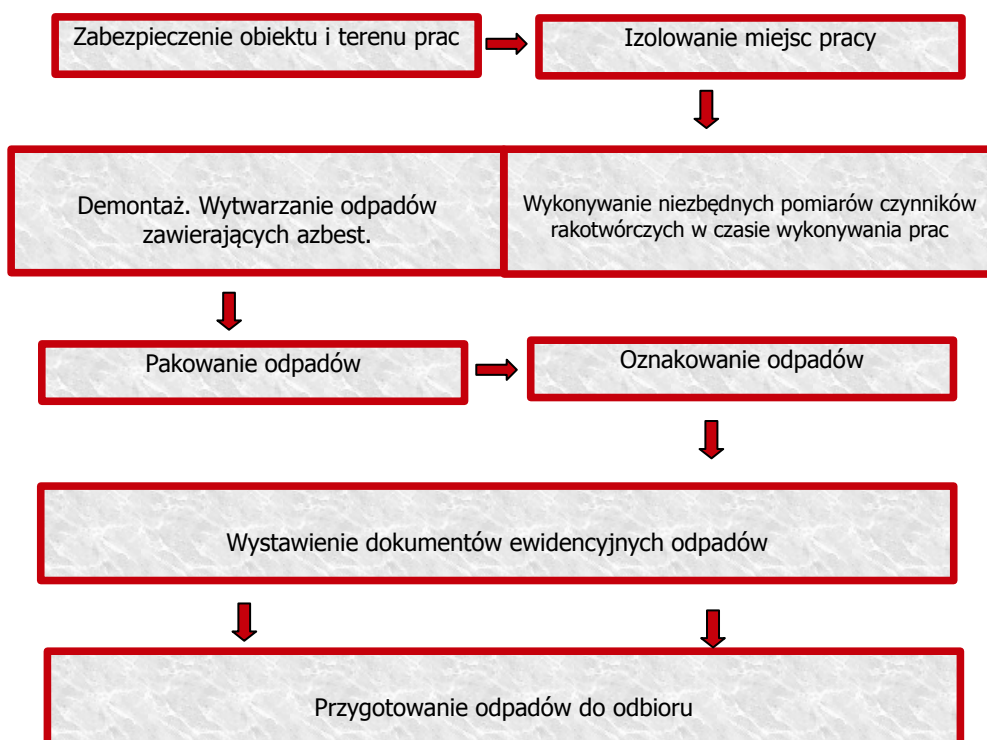
Grupa II Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

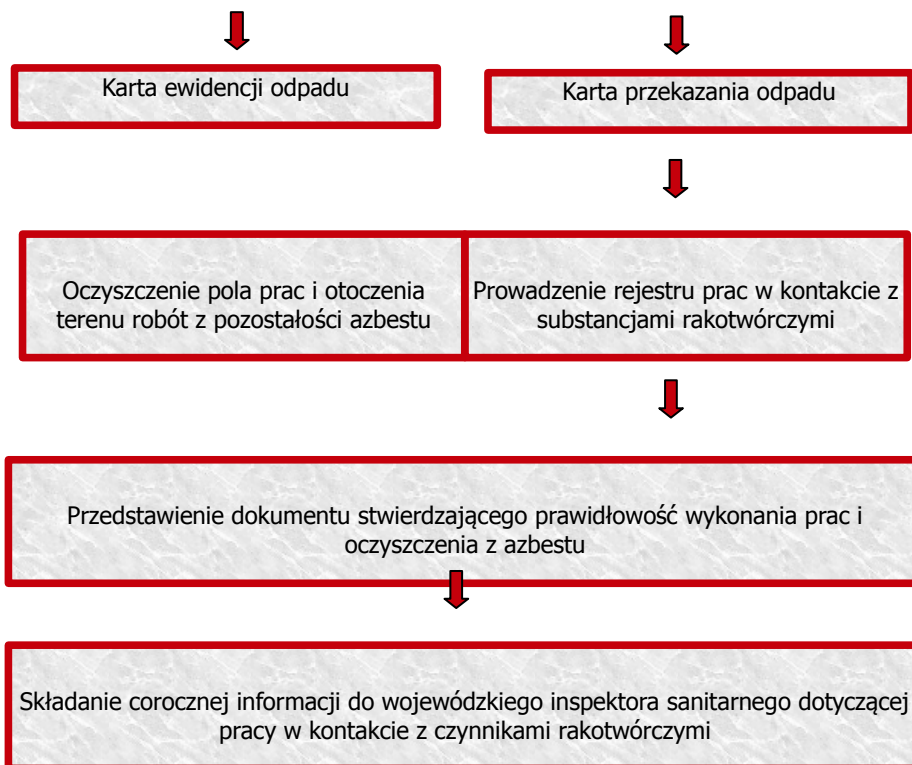
Procedura 3 – dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.





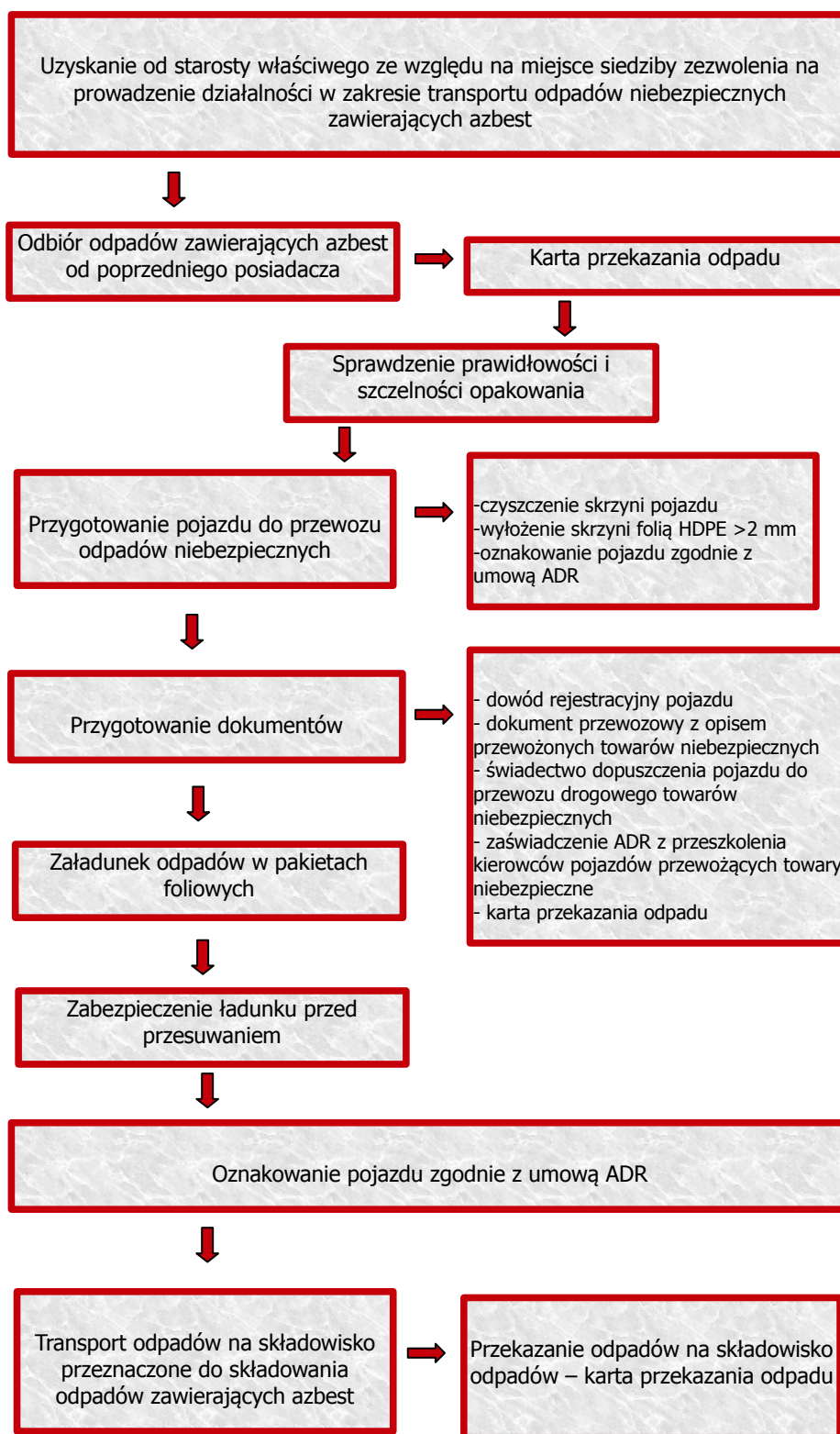
Procedura 4 – dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji.





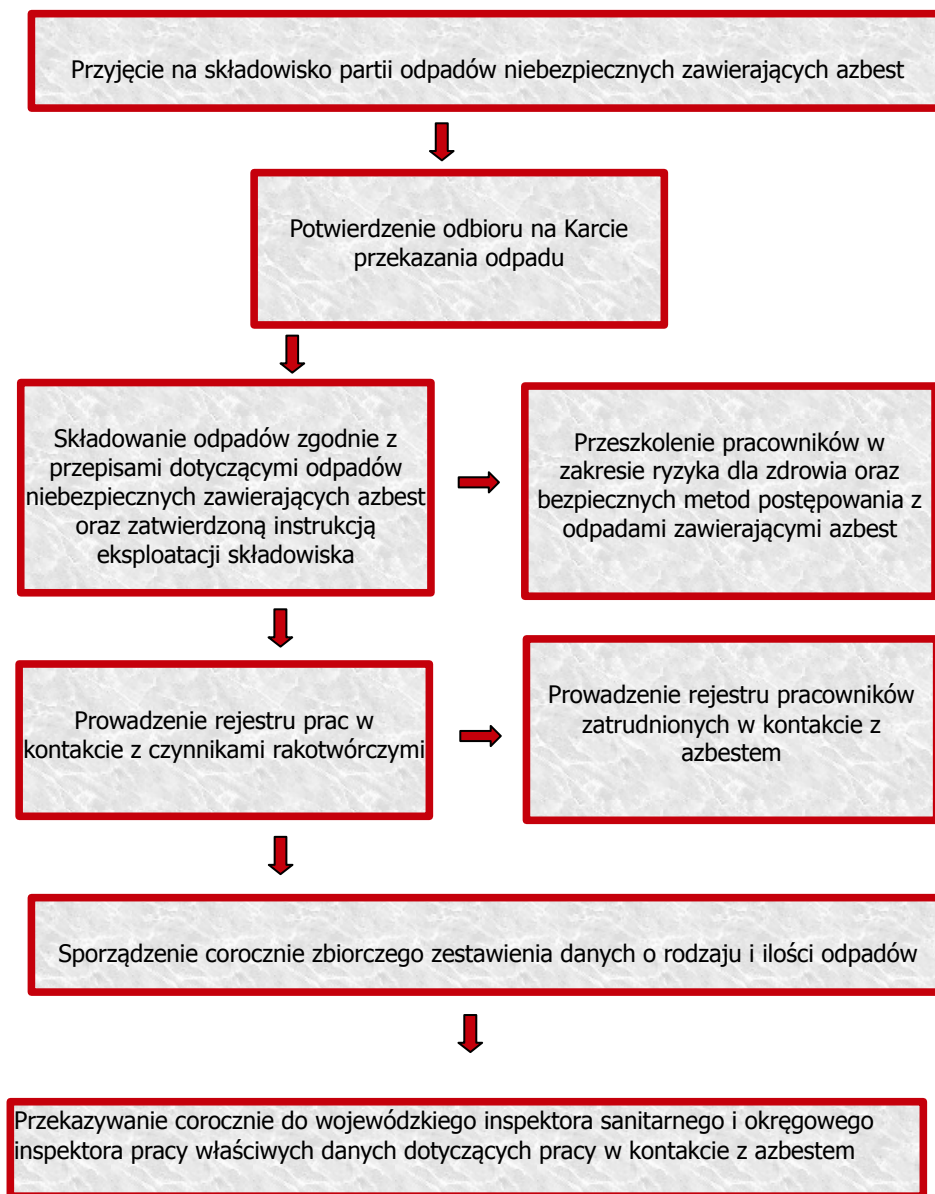
Grupa III Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5 – dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.



Grupa IV Procedura obowiązująca zarządzającego składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6 – dotycząca składowania odpadów na składowisku przeznaczonym do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest lub innym, spełniającym odpowiednie warunki techniczne.



4. WYKAZ AKTÓW PRAWNYCH DOTYCZĄCYCH PROBLEMATYKI AZBESTOWEJ

Akty prawne w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych w kompleksowy sposób regulują postępowanie z azbestem – od obowiązku dokonywania przeglądów technicznych wyrobów azbestowych po deponowanie wytworzonych odpadów. Wszystkie regulacje w tym zakresie zawarte zostały w ustawach i rozporządzeniach opartych na dyrektywach Unii Europejskiej:

- ▲ Dyrektywa Rady z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (87/217/EWG) (Dz. U. L 85 z 28.3.1987, str. 40);
- ▲ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 września 1996 r. dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli (Dz. Urz. WE L 257 z 10.10.1996, str. 26, L 156 z 25.06.2003, str. 17 i L 275 z 25.10.2003, str. 32).

4.1. Ustawy

1. *Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy* (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.)
2. *Ustawa z 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze* (Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947, z późn. zm.)
3. *Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (tekst jednolity Dz.U. 2010, Nr 243, poz. 1623)
4. *Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest* (tekst jednolity: Dz.U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 ze zm.). Ustawa zakazuje produkcji wyrobów zawierających azbest oraz pod karą grzywny zabrania wprowadzania na obszar kraju wyrobów zawierających azbest oraz obrotu wyrobami azbestowymi.
5. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity: Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.). Rozdział 2 Substancje (Tytuł III – Przeciwdziałanie zanieczyszczeniom, Dział II – Instalacje, urządzenia, substancje oraz produkty) odnosi się do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Wg tej ustawy substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska jest w szczególności azbest. Art. 160 ust. 1 i ust. 2 ustawy stanowi, że zabronione jest, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie i przepisach odrębnych, wprowadzanie do obrotu lub ponowne wykorzystanie substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Ponadto art. 161. nakazuje, by substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska były wykorzystywane, przemieszczane i eliminowane przy zachowaniu szczególnych środków ostrożności. W art. 162 ustawodawca określił obowiązek sukcesywnej eliminacji substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska oraz obowiązki związane z dokumentowaniem i sprawozdawaniem rodzaju, ilości i miejsc ich występowania oraz sposobu ich eliminowania:
 - ▲ Osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami przedkładają informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska w formie uproszczonej wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta.

- ▲ Wójt, burmistrz lub prezydent miasta okresowo przedkłada marszałkowi województwa informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.
- ▲ Marszałek województwa prowadzi rejestr rodzaju, ilości oraz miejsc występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

7. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach* (tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 ze zm.). Wyroby zawierające azbest z chwilą ich usunięcia z miejsca występowania stają się odpadami, które zostały zakwalifikowane jako odpady niebezpieczne. Ustawa reguluje sposób postępowania z eliminowanymi substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska, a także instalacjami i urządzeniami, w których są lub były one wykorzystywane. Ponadto ustawa o odpadach wprowadziła obowiązek uzyskania przez wytwórcę odpadów niebezpiecznych (w tym firmy zajmujące się demontażem wyrobów zawierających azbest) decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi.

8. *Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych* (Dz. U. z 2002 r., Nr 199, poz. 1671, z późn. zm.)

9. *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym* (Dz. U. Nr 180, poz. 1495, z późn. zm.)

4.2. Akty wykonawcze

4.2.1. Rozporządzenia Rady Ministrów

- ☞ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac (Dz. U. Nr 200, poz. 2047, z późn. zm.)
- ☞ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 196, poz. 1217, z późn. zm.)
- ☞ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213, poz. 1397, z późn. zm.)

4.2.2. Rozporządzenia Ministra Środowiska

1. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów* (Dz. U. z 2001 r., Nr 112, poz. 1206) określa rodzaje odpadów zawierających azbest wg kodów klasyfikacyjnych.
2. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących*

powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U.z 2002 r., Nr 122, poz. 1055)

3. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U. z 2009 r. Nr 124 poz. 1033). Rozporządzenie określa: terminy, formę i wzór informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska. Do tych substancji zalicza się m. in. azbest.*
4. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. z 2010 r., Nr 16, poz. 87) określa limity stężenia azbestu w powietrzu. Wartości odniesienia w mikrogramach na metr sześcienny ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) uśrednione dla okresu: 1 godziny wynoszą 2 350, dla roku kalendarzowego – 250.*
5. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. z 2003 r., Nr 61, poz. 549) zmienione Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 26 lutego 2009 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz.U. z 2009, Nr 39, poz. 320) określa m.in. wymagania dotyczące składowania odpadów zawierających azbest.*
6. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz. U. Nr 66, poz. 620, z późn. zm.)*
7. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami (Dz. U. Nr 49, poz. 356)*
8. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 kwietnia 2011 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz.U. z 2011 r., Nr 95 poz. 558). Rozporządzenie określa standardy emisyjne dla instalacji do przetwarzania azbestu lub produktów zawierających azbest, jeżeli ilość surowego azbestu zużywana w tych procesach przekracza 100 kg na rok.*
9. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony (Dz. U. Nr 119, poz. 769).*
10. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 249, poz. 1673).*
11. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach (Dz. U. Nr 249, poz. 1674).*

4.2.3. Rozporządzenia Ministra Gospodarki

1. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U.z 2002 r., Nr 191, poz. 1595). Zgodnie z w/w rozporządzeniem, w sposób nieselektywny mogą być składowane odpady zaliczane do grupy 17 06 „Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest” (17 06 01*, 17 06 03*, 17 06 05*). Odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Nie dopuszcza się mieszania tych odpadów i składowania z innymi odpadami niebezpiecznymi.
2. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz.U. z 2011 nr 8 poz. 31). Rozporządzenie określa:
 - ▲ wymagania w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest;
 - ▲ wymagania w zakresie wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest, zwanych dalej „instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest”;
 - ▲ wymagania w zakresie przemieszczania odpadów zawierających azbest;
 - ▲ sposób oznaczania miejsc, pomieszczeń, instalacji lub urządzeń zawierających azbest;
 - ▲ sposób inwentaryzowania wyrobów zawierających azbest w miejscach ich wykorzystywania;
 - ▲ terminy przedkładania odpowiednio marszałkowi województwa albo wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o:
 - a) rodzaju, ilości i miejscach występowania wykorzystywanych wyrobów zawierających azbest,
 - b) instalacjach lub urządzeniach zawierających azbest,
 - c) przewidywanym terminie usunięcia wyrobów zawierających azbest;
 - ▲ formę i układ przedkładanych informacji, o których mowa w pkt 6
 - ▲ terminy, w których powinny być oczyszczone instalacje lub urządzenia zawierające azbest.Rozporządzenie definiuje obowiązek inwentaryzacji przez wykorzystujących wyroby zawierające azbest i składania informacji w tym zakresie corocznie w terminie do dnia 31 stycznia do marszałka województwa (osoby prawne) lub do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta (osoby fizyczne).
3. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649) zmienione Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.u. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089). Rozporządzenie

określa:

- ♣ obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
- ♣ sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest,
- ♣ warunki przygotowania do transportu i transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca ich składowania,
- ♣ wymagania jakim powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest.

W rozporządzeniu zawarto wzór oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, gdzie suma punktów oceny pozwala na ustalenie stopnia pilności:

- stopień pilności I – wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie,
- stopień pilności II – ponowna ocena wymagana w czasie 1 roku,
- stopień pilności III – ponowna ocena w terminie do 5 lat.

Rozporządzenie nakłada na właścicieli lub zarządców obiektów, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest - obowiązek okresowej kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości użytkowania wyrobów zawierających azbest. Wyniki kontroli należy w terminie 30 dni przedłożyć właściwemu organowi nadzoru budowlanego.

4. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. *w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów* (Dz. U. Nr 216, poz. 1824).

4.2.4. Rozporządzenia Ministra Infrastruktury

1. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. *w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia* (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.)
2. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. *w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych* (Dz. U. Nr 236, poz. 1986)
3. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. *w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych* (Dz. U. Nr 237, poz. 2011, z późn. zm.)
4. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. *w sprawie informacji dotyczącej*

bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126)

5. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. *w sprawie kursów doszkalających dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne* (Dz. U. Nr 187, poz. 1571).

4.2.5. Inne

1. Oświadczenie Rządowe z dnia 16 stycznia 2009 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. Nr 27, poz. 162, z późn. zm.)

Wyżej wymienione akty prawne dostępne są na stronie internetowej: <http://isap.sejm.gov.pl> lub na stronie Ministerstwa Gospodarki- www.mg.gov.pl.

5. OCENA STANU TECHNICZNEGO WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY PRZYWIDZ

Rozdział omawia wyniki z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Przywidz przeprowadzonej przez spis z natury. Poniżej opisano metodologię wykonania inwentaryzacji i przedstawiono dane końcowe.

Na terenie Gminy Przywidz wyroby zawierające azbest występują głównie w postaci pokryć dachowych i okładzinowych. Są to płyty faliste dwóch rodzajów (mniejsze o wymiarach 1,20m x 1,10m oraz większe, określane jako „rosyjskie” o wymiarach 2,50mx1,10m), płyty „karo” (o wymiarach 40cm x 40 cm) oraz płyty płaskie prasowane, stosowane jako materiał okładzinowy.

W wyniku przeprowadzonej w okresie 1.05.- 30.06.2011 inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest stwierdza się, że na terenie Gminy Przywidz występuje ok. 128 408 m², co daje ok. 1 415 Mg. Do przeliczenia wagi wyrobów wyrażonej w Mg przyjęto średnią masę 1 m² płyt w ilości 11 kg⁶. Szczegółowe zestawienia ilości występowania wyrobów zawierających azbest przedstawia poniższa tabela oraz wykresy.

Tabela 1 Ilościowe zestawienie wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach gminy Przywidz

Lp.	Nazwa miejscowości	Ilość [m ²]	Ilość [Mg]
1.	Jodłowno	4432	47,646
2.	Marszewska Góra	1530	16,845
3.	Marszewo	607	6,677
4.	Marszewska Kolonia	2137	23,52
5.	Ząbrsko Górne	4670	51,41
6.	Huta Dolna	2576	28,020
7.	Huta Górna	2131	23,465
8.	Nowa Wieś Przywidzka	11 209	127,488
9.	Roztoka	7656	84,243
10.	Majdany	2391	26,299
11.	Michalin	2188	24,084
12.	Klonowo Górne	1978	21,757
13.	Klonowo Dolne	5253	57,794
14.	Przywidz	6541	70,358
15.	Gromadzin	2596	29,592
16.	Stara Huta	3024	33,324

⁶ Podstawa przyjęcia wskaźnika opisana w Sprawozdaniu z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Przywidz,

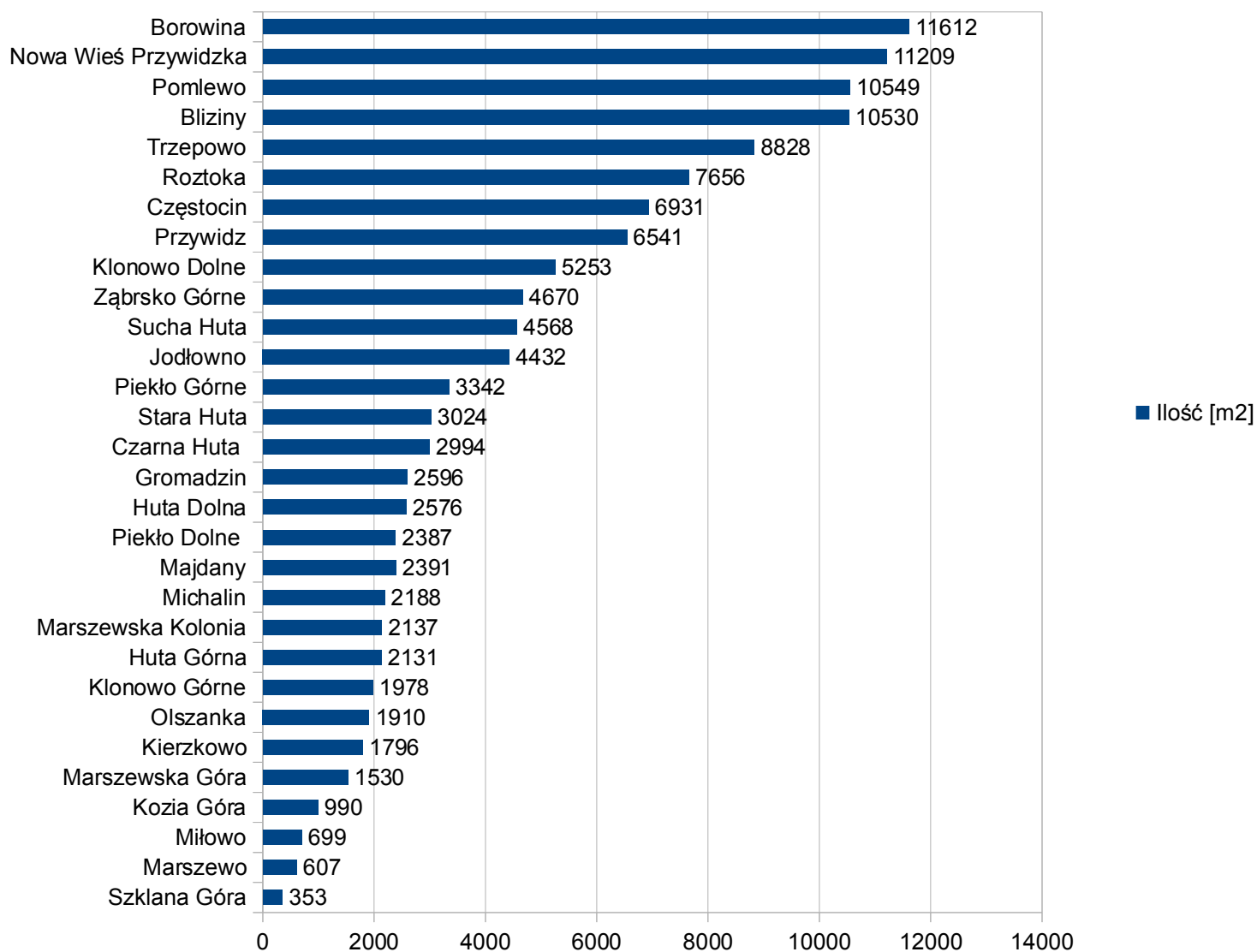
17.	Czarna Huta	2994	32,953
18.	Częstocin	6931	76,162
19.	Pomlewo	10 549	115,085
20.	Trzepowo	8828	97,132
21.	Borowina	11 612	128,83
22.	Piekło Górne	3342	36,762
23.	Piekło Dolne	2387	26,301
24.	Miłowo	699	7,695
25.	Kierzkowo	1796	19,569
26.	Bliziny	10 530	115,83
27.	Kozia Góra	990	10,89
28.	Szklana Góra	353	3,883
29.	Sucha Huta	4568	50,248
30.	Olszanka	1910	21,01
Suma:		128 408	1 414,9

Źródło: Opracowanie własne

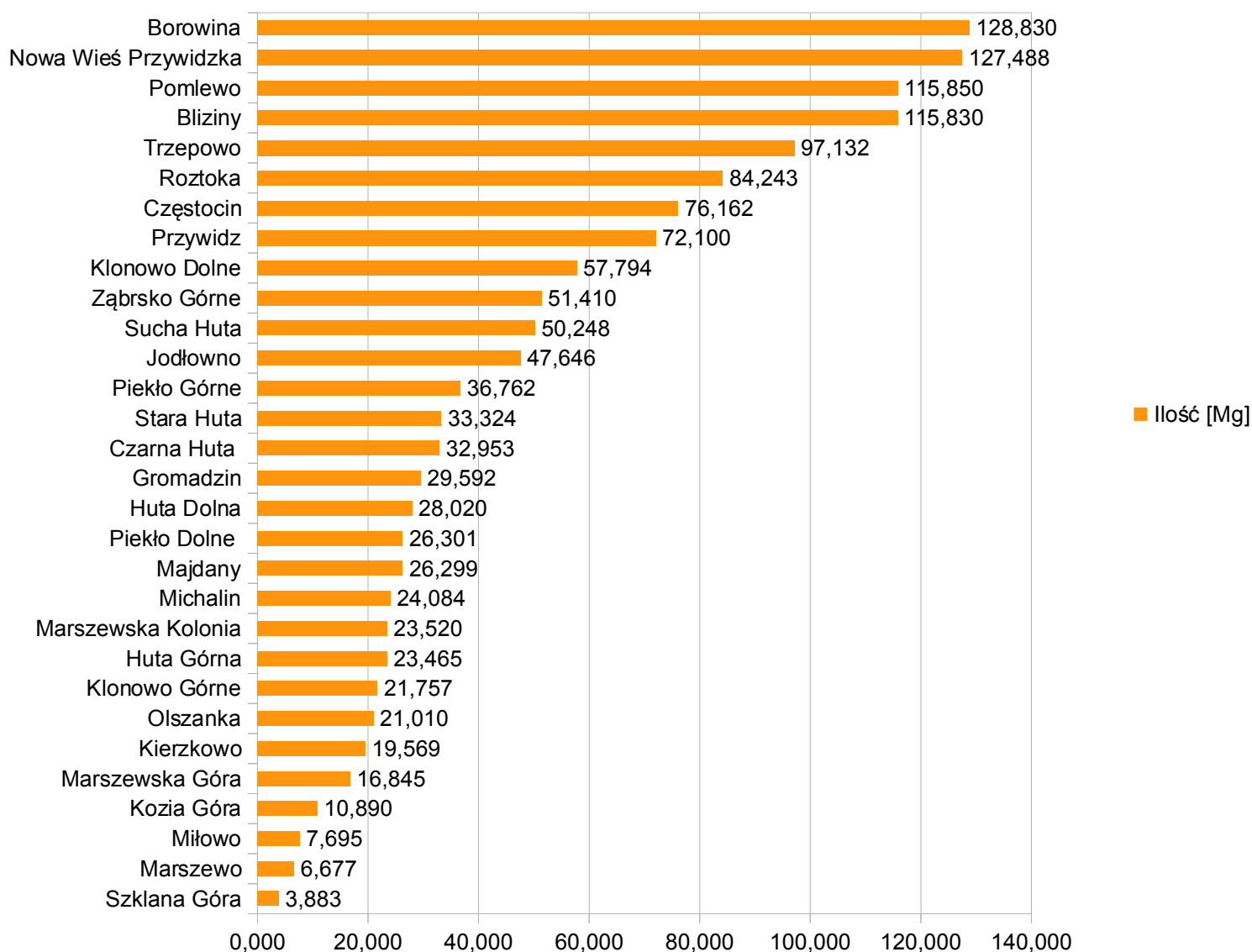
Inwentaryzację przeprowadzono z natury mierząc powierzchnię poszczególnych zabudowań. Każdy budynek został zinwentaryzowany oddzielnie, a następnie zsumowano łączną powierzchnię pokryć dachowych i okładzin budynków znajdujących się na danej posesji. Oceny stopnia pilności dokonano w oparciu o załącznik nr 1 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649) zmienionego Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.u. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089).

W gminie Przywidz zinwentaryzowane budynki, wg zaproponowanej w rozporządzeniu punktacji, zostały zaliczone do I, II i III stopnia pilności. Większość zinwentaryzowanych wyrobów występuje na dachach budynków mieszkalnych i zaniedbanych budynkach gospodarczych znajdujących się na posesjach, w odległości nie większej niż 3-6 m od zabudowań mieszkalnych. Stan uszkodzeń pokryć dachowych na budynkach gospodarczych jest znaczący, płyty są połamane, pokruszone, narażone na działanie czynników atmosferycznych. Nawet jeśli charakteryzują się mocną strukturą włókien to albo nie mają powłoki farby zewnętrznej albo powłoka jest niewystarczająca. Na posesjach często spotyka się zdemontowane samodzielnie przez mieszkańców płyty i pozostawione na niezabezpieczonych pryzmach w zasięgu dzieci i innych domowników.

Wykres 1. Ilościowe zestawienie wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach gminy Przywidz wyrażone w m2



Wykres 2. Ilościowe zestawienie wyrobów zawierających azbest w poszczególnych miejscowościach gminy Przywidz wyrażone w Mg



Częstą praktyką jest także „wymiana” zdemontowanych płyt azbestowych między sąsiadami i ponowne wykorzystywanie ich na posesjach do napraw uszkodzonych pokryć dachowych. Wiąże się to z mechaniczną obróbką płyt i naruszaniem ich struktury poprzez przycinanie, co powoduje niekontrolowaną emisję włókien azbestowych do powietrza.

Przykłady złego stanu technicznego budynków gospodarczych:



Przykłady pozostawionych na poseszach zdemontowanych płyt azbestowych:



Z uwagi na brak szczegółowych informacji o ilości uzbrojenia podziemnego zbudowanego z rur azbestowo-cementowych znajdującego się na terenie Gminy oraz braku możliwości ich zlokalizowania w terenie, a także oceny stanu i możliwości ich bezpiecznego użytkowania nie wykazuje się ich na potrzeby „Programu...”.

Proces wycofywania z użytkowania rur azbestowo-cementowych przebiega w ten sposób, że układane są nowe rurociągi, często o innych przekrojach i po innych trasach, natomiast rurociągi z azbesto-cementu po przełączeniu odbiorców, pozostają w gruncie. Rurociągi z azbesto-cementu wymieniane są w miarę potrzeb, tj. w wypadku awarii lub potrzeby zwiększenia przekroju.

6. SPOSOBY UNIESZKODLIWIANIA ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Usuwanie wyrobów zawierających azbest powinny wykonywać uprawnione firmy, posiadające stosowne pozwolenia. W wyniku usuwania wyrobów zawierających azbest wytwarzane są odpady zaklasyfikowane jako odpady niebezpieczne, wyszczególnione w tabeli 2.

Tabela 2. Rodzaje odpadów zawierających azbest zaliczone do odpadów niebezpiecznych

<i>Lp.</i>	<i>Kod odpadu</i>	<i>Podgrupa</i>	<i>Rodzaj</i>
1.	06 07 01*	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania chlorowców oraz z chemicznych procesów przetwórstwa chloru	Odpady azbestowe z elektrolizy
2.	06 13 04*	Odpady z innych nieorganicznych procesów chemicznych	Odpady z przetwarzania azbestu
3.	10 11 81*	Odpady z hutnictwa szkła	Odpady zawierające azbest
4.	10 13 09*	Odpady z produkcji spoiw mineralnych (w tym cementu, wapna i tynku) oraz z wytworzonych z nich wyrobów	Odpady zawierające azbest z produkcji elementów azbestowo-cementowych
5.	15 01 11*	Odpady opakowaniowe (włącznie z selektywnie gromadzonymi komunalnymi odpadami opakowaniowymi)	Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np.azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowym
6.	16 01 11*	Zużyte lub nienadające się do użytkowania pojazdy (włączając maszyny pozadrogowe), odpady z demontażu, przeglądu i konserwacji pojazdów (z wyłączeniem grup 13 i 14 oraz podgrup 16 06 i 16 08)	Okładziny hamulcowe zawierające azbest
7.	16 02 12*	Odpady urządzeń elektrycznych i elektronicznych	Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
8.	17 06 01*	Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest	Materiały izolacyjne zawierające azbest
9.	17 06 05*	Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest	Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

Jedyną metodą unieszkodliwiania tych odpadów jest ich składowanie.

W województwie pomorskim odpady azbestowe przyjmowane są na trzech składowiskach:

- ▲ w Zakładzie Zagospodarowania Odpadów w Bierkowie, w powiecie słupskim
- ▲ w Zakładzie Zagospodarowania Odpadów w Gilwie Małej, w powiecie kwidzyńskim
- ▲ w Zakładzie Utylizacyjnym w Gdańsku -Szadółkach.

Możliwość unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest z terenu gminy Przywidz na terenie województwa pomorskiego istnieje w ZZO Gilwa Mała oraz ZU Gdańsk Szadółki.

Z uwagi na małą pojemność kwatery azbestowej w ZZO w Bierkowie (pojemność całkowita kwatery do

składowania odpadów azbestowych wynosi 14,2 tys. m³ a pojemność użytkowa do składowania azbestu 4,4 tys. m³) zakład przyjmuje odpady azbestowe jedynie z terenu powiatu słupskiego.

Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. Gilwa Mała został uruchomiony w 1998 r. i spełnia wymagania techniczne. Poza obiektami do sortowania, kompostowania i unieszkodliwiania odpadów komunalnych wraz z niezbędnymi obiektami towarzyszącymi, na terenie zakładu wybudowana została kwatera do składowania odpadów zawierających azbest (odpady o kodach 17 06 01* i 17 06 05*). Projektowana pojemność całkowita dwóch kwater wynosi 106 675 m³, a pojemność użytkowa do składowania azbestu 58 773 m³. Koszt unieszkodliwienia 1 Mg odpadów azbestowych wynosi 432,00 zł brutto⁷. Odległość gminy Przywidz do składowiska wynosi ok. 127 km.

Zakład Utylizacyjny Sp. z o.o. w Gdańsku Szadółkach od dnia 16.08.2011r. rozpoczął przyjmowanie odpadów zawierających azbest o następujących kodach:

170601* (materiały izolacyjne zawierające azbest)

170605* (materiały konstrukcyjne zawierające azbest).

Odpady zawierające azbest powinny być dostarczone do Zakładu Utylizacyjnego Sp. z o.o. w Gdańsku przez firmę posiadającą zezwolenie na odbiór i transport w/w odpadu. Odpad powinien być dostarczony zgodnie z wytycznymi §10 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649) zmienionego Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.u. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089) tzn:

- ▲ na EURO paletach,
- ▲ szczelnie opakowany folią polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm,
- ▲ oznakowany zgodnie z [załącznikiem nr 2](#) do rozporządzenia.

Warunkiem przyjęcia w/w odpadów na teren Zakładu Utylizacyjnego Sp. z o.o. w Gdańsku jest uzyskanie zezwolenia na jego przyjęcie. Koszt unieszkodliwienia 1 Mg odpadów wynosi 345,60 zł brutto⁸. Odległość do składowiska wynosi ok. 31 km.

Dopuszczalne jest także składowanie odpadów azbestowych poza granicami województwa pomorskiego. Najbliższym składowiskiem odpadów poza województwem pomorskim, przyjmującym odpady zawierające azbest jest składowisko ECO-POL Sp. z o.o. w woj. kujawsko-pomorskim, w miejscowości Małociechowo w gminie Pruszcz (30 km od Bydgoszczy), usytuowane względem gminy Przywidz w odległości ok. 157 km.

⁷ Wg danych uzyskanych w ZZO Gilwa Mała, na dzień 01.09.2011 r.

⁸ Wg danych uzyskanych w ZU Gdańsk Szadółki, na dzień 01.09.2011 r.

7. CELE W ZAKRESIE GOSPODARKI WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST

Nadrzędnym celem niniejszego „Programu...” jest bezpieczne dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcie wyrobów zawierających azbest z obszaru gminy Przywidz do końca 2032 roku.

7.1. Cele krótkoterminowe (2012-2015)

- ⤴ Pozyskiwanie funduszy ze źródeł własnych oraz zewnętrznych na realizację Programu.
- ⤴ Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, w tym ze szczególnym naciskiem na zagrożenia wynikające z niewłaściwego, samodzielnego demontowania azbestowych pokryć dachowych.
- ⤴ Organizacja akcji odbioru odpadów azbestowych w postaci zdemontowanych, niszczących płyt falistych z posesji osób fizycznych na składowisko oraz likwidacja "dzikich wysypisk" azbestu.
- ⤴ Bezpieczne usunięcie 15 % ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów.
- ⤴ Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest.
- ⤴ Monitoring realizacji Programu.

7.2. Cele średnioterminowe (2016-2022)

- ⤴ Bezpieczne usunięcie 35 % ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów.
- ⤴ Kontynuacja pozyskiwania funduszy ze źródeł własnych oraz zewnętrznych na realizację Programu.
- ⤴ Prowadzenie szeroko zakrojonej działalności informacyjnej i edukacyjnej skierowanej do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków zawierających azbest w zakresie obowiązku inwentaryzacji i sprawozdawczości.
- ⤴ Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest z uwzględnieniem eliminowanych ilości.
- ⤴ Prowadzenie monitoringu realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji.

7.3. Cele długoterminowe (2023-2032)

- ⤴ Bezpieczne usunięcie 50 % ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów.
- ⤴ Aktualizacja inwentaryzacji i bazy danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest wraz z oceną stanu wyrobów.
- ⤴ Kontynuacja pozyskiwania funduszy ze źródeł własnych oraz zewnętrznych na realizację Programu.

8. SZACUNKOWE KOSZTY USUNIĘCIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Nakłady finansowe związane z gospodarką odpadami azbestowymi w głównej mierze uzależnione są od następujących czynników i kosztów jednostkowych, na które składają się:

- koszty demontażu wyrobów azbestowych;
- koszty transportu niebezpiecznych odpadów azbestowych na składowisko;
- koszty unieszkodliwiania – składowania azbestu na składowisku;
- koszty wymiany wyrobów azbestowych na bezazbestowe.

Koszty demontażu w dużej mierze uzależnione są od kąta nachylenia pokrycia dachowego, dostępu do wyrobów azbestowych, a także od zakresu wykonywanych prac. Koszty transportu zależą głównie od długości drogi transportu z miejsca demontażu do miejsca składowania i unieszkodliwiania.

W oparciu o wykaz podmiotów posiadających decyzje zatwierdzającą program gospodarki odpadami niebezpiecznymi a tym samym uprawnionych do usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu gdańskiego wybrano losowo 5 firm, w których ustalono koszty jednostkowe i przyjęto uśrednioną wartość kosztów związanych z usuwaniem i wymianą wyrobów azbestowych.

Tabela 3. Uśrednione koszty jednostkowe usunięcia i wymiany wyrobów azbestowych

Koszt jednostkowy	Średni koszt
Średni koszt usunięcia i unieszkodliwienia 1m ² płyt azbestowo-cementowych, w tym:	30,00 zł/m ²
- koszt demontażu 1m ² płyt azbestowo-cementowych przez wyspecjalizowane firmy;	25,00 zł/m ²
- koszt transportu płyt azbestowo-cementowych na specjalistyczne składowisko odpadów azbestowych;	5 zł/km
Koszt składowania 1 tony odpadów azbestowych na składowisku	432 zł/Mg ¹ 345,60 zł/Mg ²
Średni koszt 1m ² nowego pokrycia dachowego nie zawierającego azbestu	40 zł/m ²

¹ koszt unieszkodliwienia w ZZO Gilwa Mała, ² koszt unieszkodliwienia w ZU Gdańsk Szadółki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy rynku

Uwzględniając powyższe, a także dane dotyczące ogólnej ilości wyrobów azbestowych zlokalizowanych na terenie Gminy Przywidz oszacowano koszty niezbędne do oczyszczenia terenu gminy z azbestu w latach 2012 – 2032.

Tabela 4. Uśrednione koszty usunięcia i wymiany wyrobów azbestowych na terenie gminy Przywidz

Lp.	Zestawienie kosztowo - ilościowe	Jednostka	Lata		
			2012- 2015	2016 - 2022	2023 - 2032
1.	Przewidziana do usunięcia masa wyrobów azbestowych	Mg	212	495	707
			Σ = 1415		
Koszty usunięcia płyt azbestowo – cementowych wraz z transportem i unieszkodliwieniem					
2.	Ilość płyt azbestowo – cementowych przewidziana do usunięcia	m ²	19 261	44 942	64 204
			Σ = 128 408		
3.	Koszty demontażu, transportu i unieszkodliwiania płyt	tys. zł	607,3 ¹	1 501,0 ²	2 254,2 ³
			Σ = 4 362,5		
Koszty nowego pokrycia					
6.	Koszty nowego pokrycia	tys. zł	809,7 ⁴	2 006,2 ⁵	3 011,2 ⁶
			Σ = 5 827,1		
	Łączne koszty usunięcia wyrobów azbestowo – cementowych wraz z kosztami nowego pokrycia w poszczególnych okresach realizacji planu		1 417,0	3 507,2	5 265,4
Łącznie w latach 2012 - 2032		tys. zł	10 189,6		

Źródło: Opracowanie własne

Założono, iż stawką wyjściową do obliczenia kosztów związanych z usunięciem 1 m² płyt azbestowo – cementowych z terenu gminy Przywidz jest kwota w wysokości 30,00 zł/m². W kolejnych okresach kwota dla szacunkowych obliczeń powiększona została o wskaźniki inflacji. Założono, że w kolejnych latach stawkę bazową stanowi stawka z wcześniejszego okresu realizacji planu, również powiększona o założony wskaźnik inflacji.

Usuwanie płyt:

¹ – przyjęty średni koszt demontażu, transportu i unieszkodliwiania 1 m² płyty a-c 31,53 zł/m² (przy wskaźniku inflacji 0,02)

² - przyjęty średni koszt demontażu, transportu i unieszkodliwiania 1 m² płyty a-c 33,4 zł/m² (przy wskaźniku inflacji 0,015)

³ - przyjęty średni koszt demontażu, transportu i unieszkodliwiania 1 m² płyty a-c 35,11 zł/m² (przy wskaźniku inflacji 0,01)

Nowe pokrycia:

⁴ – przyjęty średni koszt 1 m² nowego pokrycia 42,04 zł/m² (przy wskaźniku inflacji 0,02)

⁵ - przyjęty średni koszt 1 m² nowego pokrycia 44,64 zł/m² (przy wskaźniku inflacji 0,015)

⁶ - przyjęty średni koszt 1 m² nowego pokrycia 46,90 zł/m² (przy wskaźniku inflacji 0,01)

Z przeprowadzonej analizy wynika, iż w latach 2012 – 2032 na terenie Gminy Przywidz powstanie około 1407 Mg odpadów azbestowych wymagających unieszkodliwienia. Zgodnie z powyższymi obliczeniami szacuje się, iż łączny koszt usunięcia wyrobów azbestowych i ich wymiany na bezazbestowe kształtował się będzie na poziomie 10 200 tys. zł.

9. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ

Tabela 5. Harmonogram działań

Lp.	Zadanie	Termin realizacji	Odpowiedzialna jednostka
1.	Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie gminy	2011	Właściciele, Zarządcy, Wójt
2.	Opracowanie Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy	2011	Wójt gminy
3.	Uchwalenie Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy	2011	Rada Gminy
4.	Uruchomienie dedykowanego programu dotacyjnego dla osób fizycznych na bezpieczne usunięcie wyrobów zawierających azbest i wymianę pokryć dachowych na bezazbestowe	2012-2032	Wójt Gminy, Starosta Powiatu
5.	Edukacja mieszkańców dotycząca bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest oraz szkodliwości azbestu	Zadanie ciągłe	Wójt gminy
6.	Kontrole zinwentaryzowanych budynków	2012-2032	Wójt gminy
7.	Likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów zawierających azbest	2012-2015	Wójt gminy
8.	Pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania przedsiębiorcom na wymianę pokryć dachowych i elewacji z azbestu (na obiektach nieczynnych zakładów produkcyjnych np. PGR)	2012-2022	Wójt Gminy
9.	Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest wykonywana przez właścicieli, użytkowników wieczystych, zarządców nieruchomości, obiektów, urządzeń budowlanych instalacji przemysłowych (zgodnie Rozp. Ministra Gospodarki z 2 kwietnia 2004 r. Dz.U. Nr 71, poz. 649 zmienionego Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.u. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089)	W terminach wynikających z oceny	Właściciel, zarządca, użytkownik wieczysty nieruchomości, instalacji, miejsc, gdzie znajduje się azbest
10.	Aktualizacja i weryfikacja „Programu...”	- Po I okresie wdrażania tj. do 31.03.2016 - Po II okresie wdrażania tj. do 31.03.2023 - ocena <i>on going</i> w 2030 r. - w 2032 r. (ocena <i>ex</i>	Wójt gminy

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Realizacja zadań „Programu...” wymaga zabezpieczenia środków budżetowych jak i pozyskania środków pozabudżetowych. Wdrażanie Programu powinno być oparte na źródłach finansowania jakimi są:

1. środki własne właścicieli obiektów budowlanych,
2. środki własne inwestorów prywatnych,
3. środki własne jednostek samorządu terytorialnego (gmina, powiat)
4. środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki,
5. środki funduszy ochrony środowiska
6. środki pomocowe Unii Europejskiej
7. banki kredytujące inwestycje proekologiczne

Środki funduszy ochrony środowiska:

**Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Gdańsku**
ul. Straganiarska 24/27,
80-837 Gdańsk
tel./faks (58) 301-91-92
e-mail: fundusz@wfosigw-gda.pl
www.wfosigw-gda.pl

W ramach ogłoszonej listy przedsięwzięć priorytetowych na rok 2012 zgodnie z celem III *Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi* dofinansowanie mogą uzyskać dwa zadania związane z problematyką azbestu:

- ▲ wdrażanie planów gospodarki odpadami oraz programów usuwania wyrobów zawierających azbest w powiatach, gminach oraz związkach gmin oraz na terenach cennych przyrodniczo
- ▲ usuwanie wyrobów zawierających azbest.

Jednocześnie cel V Edukacja ekologiczna definiuje zadania i programy, które będą mogły uzyskać dofinansowanie. Wśród wymienionych jest prowadzenie aktywnej edukacji i informacji dotyczącej rozwoju zrównoważonego, ochrony środowiska (w tym kampanie i programy edukacyjne i informacyjne skierowane do mieszkańców z zakresu problematyki azbestowej).

W latach poprzednich WFOŚiGW ogłaszał konkurs pn. „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu województwa pomorskiego”.

Beneficjentami środków w konkursie mogą być jednostki samorządu terytorialnego.

Kosztami kwalifikowanymi są koszty demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwienia lub zabezpieczania odpadów zawierających azbest, zgodne z opracowanym i przyjętym uchwałą rady jednostki samorządu terytorialnego programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Wniosek może obejmować dowolną ilość zadań realizowanych na terenie jst.

**Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej**
ul. Konstruktorska 3a
02-673 Warszawa
tel.: (22) 45 90 000, (22) 45 90 001
fax: (22) 45 90 101
e-mail: fundusz@nfosigw.gov.pl
www.nfosigw.gov.pl

Wspólnie z wojewódzkimi funduszami NFOŚiGW jest filarem polskiego systemu finansowania ochrony środowiska. Podstawą działania Narodowego Funduszu jest ustawa Prawo Ochrony Środowiska. Celem działalności NFOŚiGW jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. Lista priorytetowych programów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na 2011 rok obejmuje m.in:

- ▲ Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne,
- ▲ Edukację ekologiczną

Beneficjentami środków NFOŚiGW mogą być jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia, fundacje, jednostki administracji publicznej, podmioty gospodarcze.

Środki pomocowe Unii Europejskiej:

W okresie 2007-2013 wsparcie udzielane jest w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013**. Z uwagi na końcowy okres programowania środki obu programów w większości zostały rozdysponowane. Należy założyć, że w nowym okresie programowania 2014-2020 będzie można pozyskać dofinansowanie zadań polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwianiu odpadów niebezpiecznych.

W obecnym okresie programowania, w zależności od rodzaju programu, beneficjentami mogły być m.in. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, gminy wiejskie, miejsko-wiejskie i miejskie, młodzi rolnicy, rolnicy podejmujący działalność nierolniczą.

W ramach RPO WP 2007-2013 z osi priorytetowej **5 Środowisko i energetyka przyjazna środowisku** możliwe było jedynie pozyskanie środków na budowę, rozbudowę lub przebudowę instalacji i urządzeń do

odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych wydzielonych z odpadów komunalnych, odpadów medycznych i weterynaryjnych oraz odpadów zawierających azbest wraz z systemami ich zbiórki.

W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW) istnieje możliwość sfinansowania inwestycji związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu w I osi priorytetowej w ramach działania **1.2.1 Modernizacja gospodarstw rolnych**. W ramach tego działania możliwe jest sfinansowanie inwestycji polegającej na bezpiecznym usunięciu azbestu tylko jako elementu projektu, polegającego na budowie, przebudowie, remoncie połączonym z modernizacją budynków lub budowli wykorzystywanych do produkcji rolnej oraz do przechowywania, magazynowania, przygotowywania do sprzedaży lub sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych wraz z zakupem, montażem instalacji technicznej, wyposażenia. Koszty kwalifikowane stanowią koszty rozbiórki i unieszkodliwienia materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji operacji, a także koszty materiałów zastępujących materiały szkodliwe (w tym azbest).

Banki kredytujące inwestycje proekologiczne:

Bank Ochrony Środowiska S.A.
Oddział BOŚ w Gdańsku,
ul. Podwale Przedmiejskie 30
tel. (58) 301-12-75
e-mail: gdansk@bosbank.pl

BOŚ jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć służących ochronie środowiska i współpracuje z organizacjami zajmującymi się finansowaniem ochrony środowiska, tj. NFOŚiGW, WFOŚiGW oraz innymi funduszami pomocowymi. Bank współfinansuje szerokie spektrum zadań z zakresu ochrony środowiska.

11. SCENARIUSZE REALIZACJI PROGRAMU

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych na terenie gminy Przywidz będzie dotyczyło:

- ^ budynków komunalnych i obiektów użyteczności publicznej
- ^ budynków prywatnych.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z budynków komunalnych i obiektów użyteczności publicznej prowadzone będzie przez jednostki zarządzające tymi zasobami. Usunięcie wyrobów azbestowych z tego typu budynków w terminie do 2032 jest niemożliwe przy wykorzystaniu wyłącznie własnych środków finansowych tych jednostek. Program usunięcia wyrobów zawierających azbest został sporządzony przy założeniu uzyskania na ten cel zewnętrznej pomocy finansowej.

Pomoc powinna obejmować dofinansowanie realizacji przedsięwzięcia w formie preferencyjnego kredytu, dotacji ze środków WFOŚiGW lub środków pomocowych Unii Europejskiej. W celu pozyskania środków na dofinansowanie planowanego usuwania wyrobów azbestowych ze środków publicznych oraz środków pomocowych Unii Europejskiej, jednostki zarządzające, w oparciu o przedstawione w Programie szacunkowe koszty sporządzą zbiorcze zestawienia potrzeb finansowych w zakresie usuwania azbestu, które zostaną przesłane do Urzędu Gminy celem ujęcia ich w aktualizowanym Programie.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest z budynków prywatnych wymaga z uwagi na uwarunkowania prawne oraz wysokie koszty usuwania i unieszkodliwiania odpadów azbestowych uruchomienia dedykowanego programu dotacyjnego dla osób fizycznych na bezpieczne usunięcie wyrobów zawierających azbest i wymianę pokryć dachowych na bezazbestowe.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami osoby fizyczne nie mogą wykonać żadnych prac w kontakcie z azbestem we własnym zakresie lub sposobem gospodarczym. Są zobowiązane do powierzenia wykonania całości prac specjalistycznej firmie uprawnionej do gospodarowania odpadami zawierającymi azbest.

Osoby fizyczne, będące właścicielami budynków jednorodzinnych i wielorodzinnych, jak też budynków gospodarczych uzależniają usunięcie pokrycia dachowego lub elewacji budynku z płyt azbestowo-cementowych od możliwości uzyskania dofinansowania na kompleksowe działanie polegające na usunięciu i zakupie pokryć dachowych bezazbestowych. W przeciwnym razie nie przewidują wykonania wcześniej tych prac niż będą zmuszeni innymi okolicznościami (znaczne uszkodzenie, wymiana dachu, modernizacja domu).

W Programie zakłada się dofinansowanie całości lub części kosztów usuwania wyrobów zawierających azbest dla osób fizycznych będących właścicielami budynków mieszkalnych i gospodarczych, w których są zabudowane płyty azbestowo-cementowe wraz z dofinansowaniem nowych pokryć dachowych.

Urząd Gminy w Przywidzu planuje uruchomienie na ten cel długookresowego programu dedykowanych dotacji dla osób fizycznych poprzez zarezerwowanie środków finansowych własnych i pozyskanie na ten cel środków zewnętrznych wskazanych w Rozdziale 10.

Na etapie tworzenia ww. programu finansowania zostanie ustalona wysokość i sposób jednostkowego dofinansowania usuwania azbestu w danym roku. Program przyjęty zostanie uchwałą Rady Gminy Przywidz. Poniżej przedstawiono dwa modele dofinansowania przedsięwzięcia:

Model 1:

Urząd Gminy w Przywidzu w drodze przetargu wyłoni specjalistyczną firmę posiadającą wymagane zezwolenia w zakresie usuwania, transportu odpadów azbestu. Firma ta będzie wykonywać kompleksowo usługi dla mieszkańców, co ułatwi dostęp do usługi mieszkańcom. Koszty wykonania usługi, ustalone w drodze przetargu, pokryje Urząd Gminy w Przywidzu, po potwierdzeniu jej wykonania przez obie strony.

Model 2:

Właściciel obiektu budowlanego na terenie, którego znajdują się wyroby zawierające azbest przedłoży wniosek o dofinansowanie do Urzędu Gminy w Przywidzu, celem refinansowania poniesionych kosztów zgodnie z obowiązującym regulaminem dofinansowania. Po uzyskaniu promesy refinansowania kosztów usuwania azbestu dokona wyboru firmy posiadającej wymagane zezwolenia w zakresie usuwania, transportu odpadów azbestu. Firma po wykonaniu usługi wystawi fakturę za jej wykonanie.

Po formalnym sprawdzeniu przedłożonych dokumentów Urząd Gminy dokona zwrotu części lub całości kosztów poniesionych przez właściciela budynku, związanych z usunięciem wyrobów zawierających azbest.

12. MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU

Wdrażanie Programu będzie podlegało ocenie w zakresie stopnia realizacji przyjętych celów, stopnia wykonania działań, oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami a ich wykonaniem oraz analizy przyczyn tych rozbieżności.

Ocena dokonywana będzie po określonych okresach wdrażania celów tj.:

- ▲ do 31.03.2016 (po I okresie wdrażania)
- ▲ do 31.03.2023 (po II okresie wdrażania)
- ▲ w 2030 r. (ocena *on going* dla wypełnienia w terminie obowiązku usunięcia wyrobów azbestowych)
- ▲ do 31.12.2032 (po III okresie wdrażania)

i będzie miała formę sprawozdania prezentowanego Radzie Gminy.

Na bieżąco prowadzona będzie baza oparta o dane uzyskane z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest i aktualizowana corocznie (do 31 marca) na podstawie danych uzyskanych od podmiotów (właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest) odpowiedzialnych za składanie informacji wójtowi gminy.

System oceny realizacji Programu oparty będzie na odpowiednio dobranych wskaźnikach realizacji celów w odniesieniu do ram czasowych tj. do każdego z okresów wdrażania (2012-2015; 2016-2022; 2023-2032). Rezultaty są bezpośrednimi, materialnymi efektami zrealizowanych działań. Powinny wpływać na osiągnięcie celów szczegółowych. Mogą one mieć wymiar fizyczny (ilość usuniętych wyrobów) lub być efektem wykonania działań nieinwestycyjnych (akcja edukacyjna, konsultacje). Istotą rezultatu jest to, iż jest on w pełni policzalny, przy pomocy dostępnych miar i wag lub jednostek matematycznych .

Tabela 6. Wskaźniki monitorowania i oceny skuteczności wdrażania Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Przywidz

Lp.	Cel	Wskaźnik	Jednostka
1.	Pozyskiwanie funduszy ze źródeł własnych oraz zewnętrznych na realizację Programu.	Ilość pozyskanych środków/ Ilość wydatkowanych środków / Liczba podmiotów, które skorzystały z dofinansowania	tys. zł szt.
2.	Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, w tym ze szczególnym naciskiem na zagrożenia wynikające z niewłaściwego, samodzielnego demontowania azbestowych pokryć dachowych.	Liczba i rodzaj zorganizowanych akcji edukacyjnych, spotkań itp. Ilość osób uczestniczących w spotkaniach Ilość rozdystrybuowanych ulotek	Wskaźnik opisowy / szt.
3.	Organizacja akcji odbioru odpadów azbestowych w postaci zdemontowanych, niszczących płyt falistych z posesji osób fizycznych na składowisko oraz likwidacja "dzikich wysypisk" odpadów azbestowych.	ilość odpadów azbestowych zebranych z terenu gminy	Mg
4.	Bezpieczne usunięcie 15%, 35%, 50% (odpowiednio dla każdego okresu) ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów.	ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest	Mg/ m ²
5.	Prowadzenie szeroko zakrojonej działalności informacyjnej i edukacyjnej skierowanej do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków zawierających azbest w zakresie obowiązku inwentaryzacji i sprawozdawczości.	Liczba spotkań, podjętych działań przypominających o obowiązku, liczba informacji przekazanych wójtowi	Wskaźnik opisowy/szt.

13. PODSUMOWANIE

„Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Przywidz na lata 2012-2032” (zwanym w dalszej części dokumentu „Programem...”) powstał w celu zaplanowania bezpiecznego dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcia wyrobów zawierających azbest z obszaru gminy do końca 2032 roku.

Przygotowanie „Programu...” poprzedzone zostało wykonaniem inwentaryzacji w postaci spisu z natury. Wyniki inwentaryzacji zostały zgromadzone w Sprawozdaniu z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Przywidz. Zgromadzone dane umożliwiły opracowanie rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest w podziale na miejscowości wraz z analizą stanu płyt azbestowo-cementowych (stopnia pilności usunięcia azbestu ocenionego wizualnie).

Na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji oszacowano koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z terenu Gminy Przywidz oraz wskazano potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć, polegających na usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu.

Wg szacunkowych obliczeń dokonanych w „Programie ...” łączny koszt usunięcia wyrobów azbestowych i ich wymiany na bezazbestowe kształtował się będzie na poziomie 10 200 tys. zł. Samo zdemontowanie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest to rząd wielkości około 4 400 tys. zł.

W dokumencie zaproponowano także wskaźniki monitorowania realizacji „Programu...”, które pozwolą ocenić stopień wdrażania przyjętych założeń.

Dla „Programu...” opracowano Prognozę oddziaływania na środowisko. W Prognozie dokonano oceny wpływu realizacji Programu na poszczególne komponenty środowiska. Z wykonanej metodycznie analizy wynika, że przy zachowaniu wymagań, wynikających z przepisów prawa, demontaż wyrobów azbestowych nie będzie miał zasadniczo negatywnego wpływu na środowisko, przyczyni się natomiast do poprawy jego stanu. Usunięcie wyrobów azbestowych do końca 2032 r. jest niezbędne z uwagi na postępujące w materiale procesy starzenia się, skutkujące uwalnianiem się rakotwórczych włókien azbestu.

Zidentyfikowano także najważniejsze problemy ochrony środowiska związane z realizacją Programu, na które należy zwrócić szczególną uwagę w trakcie wdrażania Programu.

W Prognozie wskazano niezbędne działania minimalizujące dla maksymalnego ograniczenia ewentualnych negatywnych oddziaływań podejmowanych działań, także w kontekście oddziaływania na gatunki chronione i z uwzględnieniem wymagań i nakazów wynikających z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz.U. z 2009 r., Nr 151 poz. 1220 ze zm.).

Program obejmuje dwudziestoletni okres, w trakcie którego podejmowane będą wszystkie możliwe działania dla skutecznej eliminacji wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Przywidz.

14. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1 do Programu usuwania
wytrobów zawierających azbest
z terenu Gminy Przywidz
na lata 2012-2032

OPIS PROCEDUR POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST

Grupa I *Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyrobami zawierającymi azbest*

Procedura 1 – dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji i urządzeń oraz terenów, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy bezpiecznego ich użytkowania.

Zakres procedury

zakres procedury obejmuje okres posiadania budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – niezależnie od ich wielkości lub stanu, jeżeli znajdują się tam wyroby zawierające azbest.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest ma obowiązek sporządzenia w 2 egzemplarzach tzw. „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”. Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „oceny...” – tzn.:

- ☞ po 5-ciu latach – jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone,
- ☞ po 1-szym roku – jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia powinny zostać bezzwłocznie usunięte. Jeden egzemplarz „Oceny...” właściciel lub zarządca zobowiązany jest złożyć właściwemu terenowo organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego w terminie do 30-tu dni od dnia jej sporządzenia.

Drugi egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu do czasu sporządzenia następnej „Oceny..”.

Właściciel lub zarządca zobowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia **stosownej informacji** dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest (osoby fizyczne).

Osoby prawne mają obowiązek składania ww. informacji do właściwego marszałka województwa. Wzór i „Oceny ...” oraz wzór informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu wykorzystywania stanowią załączniki do niniejszej procedury.

Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie.

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto obowiązki:

- ^ oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu (patrz schemat procedury)
- ^ opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest,
- ^ zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ (tzw. „miękkie”), lub jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska – właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Przez cały czas użytkowania wyrobów zawierających azbest w obiekcie lub nieruchomości, właściciel lub zarządca ma obowiązek przeprowadzania bieżącej kontroli stanu oraz konserwacji tych wyrobów. Pracownicy dokonujący takich prac i czynności powinni być odpowiednio przeszkoleni w zakresie bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, a także odpowiednio wyposażeni we właściwą odzież i środki ochronne.

WZÓR

**OCENA
stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest**

Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

Rodzaj zabudowy¹⁾:

Numer działki ewidencyjnej²⁾:

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:

Ilość wyrobów⁴⁾:

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa / Nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
1.	2.	3.	4.
I. Sposób zastosowania azbestu			
1.	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2.	Tynk zawierający azbest	30	
3.	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1.000 kg/m ³)	25	
4.	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II. Struktura powierzchni wyrobu z azbestem			
5.	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6.	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7.	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8.	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III. Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem			
9.	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10.	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11.	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12.	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	

13.	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV. Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych			
14.	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15.	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16.	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17.	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18.	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19.	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20.	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V. Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej			
21.	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22.	Stałe lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23.	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24.	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25.	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0	
		SUMA PUNKTÓW OCENY	
		STOPIEŃ PILNOŚCI	

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....

Oceniający nazwisko i imię

.....

Właściciel / Zarządca

.....

(adres lub pieczęć z adresem)

data

Objaśnienia:

- 1) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- 2) Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 3) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,

- rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.
- 4) Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).
- 5) Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

WZÓR

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:.....
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest - imię i nazwisko lub nazwa i adres:
3. Rodzaj zabudowy³⁾:
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾:
8. Stopień pilności⁷⁾:
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:
 - a) nazwa i numer dokumentu:
 - b) data ostatniej aktualizacji:
10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:
11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:
.....

.....
(podpis)

data

1) Za wyrób zawierający azbest uznaje się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1 % lub więcej azbestu.

2) Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.

3) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.

4) Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.

5) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,

- płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,

- rury i złącza azbestowo-cementowe,

- rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,

- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,

- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,

- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,

- szczeliwa azbestowe,

- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,

- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,

- papier, tektura,

- drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu), - drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu, inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.

6) Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).

7) Według "Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010 r. Nr 162, poz. 1089).

- ☐ Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

Grupa I Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyrobami zawierającymi azbest

Procedura 2 – dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli, zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest – przed i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczania takich wyrobów.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Opis szczegółowy

Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest powinien dokonać identyfikacji rodzaju ilości azbestu w wyrobach, przez uprawnione do takich prac laboratorium. Identyfikacja azbestu powinna nastąpić w okresie użytkowania wyrobów, jeszcze przed rozpoczęciem wykonywania prac zabezpieczenia lub usuwania takich wyrobów, o ile informacja ta nie jest podana w innych dokumentach budowy przedmiotowego obiektu.

Identyfikacja azbestu jest obowiązkiem właściciela, użytkownika wieczystego lub zarządcy, wynikająca z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej, dotyczącej ochrony osób trzecich od szkód mogących powstać w związku z nieodpowiednią eksploatacją przedmiotu stanowiącego własność. Wyniki identyfikacji azbestu powinny być uwzględniane przy:

- ☐ sporządzaniu „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”,
- ☐ sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta,
- ☐ zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac – wytwarzającym odpady niebezpieczne.

Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca może zlecić innym – odpowiednio przygotowanym osobom lub podmiotom prawnym – przeprowadzenie czynności wykonania identyfikacji azbestu w wyrobach. W każdym przypadku powinno to mieć miejsce przed rozpoczęciem prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości obowiązany jest zgłosić prace polegające na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest do właściwego organu administracji architektoniczno-budowlanej. W tym celu składa z odpowiednim wyprzedzeniem (na 30 dni przed planowanym rozpoczęciem rozbiórki) wniosek – zgłoszenie robót budowlanych. Wniosek powinien być sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających z art. 30 ustawy – Prawo budowlane.

Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo budowlanych skutkuje odpowiedzialnością karną na podstawie ustawy - Prawo ochrony środowiska.

Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac, tj. wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac.

Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz o sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością.

Na końcu właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia terenu z pyłu azbestowego, a następnie przechowywać je przez okres co najmniej 5 lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji, urządzenia lub terenu.

Grupa II Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zasad postępowania podczas prac przygotowawczych do zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje całokształt prac oraz postępowania dotyczącego przygotowania do zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Opis szczegółowy

W rozumieniu przepisów ustawy o odpadach (art. 3 ust. 3 pkt. 22) *wytwórcą odpadów powstających w wyniku świadczenia usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw jest podmiot, który świadczy usługę, chyba, że umowa o świadczeniu usługi stanowi inaczej*, a więc w tym przypadku będzie to **wykonawca**, któremu **inwestor** (właściciel) zlecił wykonanie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest.

Wytwórcę odpadów obowiązuje postępowanie określone przepisami ustawy o odpadach (Dz. U. Nr 185 poz. 1243, tekst jednolity z 2010 r. z późn. zm.). Podstawową czynnością dla przedsiębiorcy, który zamierza podjąć działalność w zakresie wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, w ilości powyżej 100 kg rocznie, polegającą na świadczeniu usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw, a także przetwarzania odpadów zawierających azbest w urządzeniach przewoźnych, jest opracowanie **programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi** i zawierającymi azbest i uzyskanie decyzji zatwierdzającej program gospodarki odpadami niebezpiecznymi, zatwierdzanej przez właściwego ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych, marszałka województwa, regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub starostę. Marszałek województwa zatwierdza programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, regionalny dyrektor ochrony środowiska – dla przedsięwzięć i zdarzeń na terenach zamkniętych, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne, a starosta w pozostałych przypadkach.

Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi powinien zawierać:

- 1) wyszczególnienie rodzajów odpadów niebezpiecznych przewidzianych do wytwarzania, a w przypadkach gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie mogą powodować odpady niebezpieczne, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów;
- 2) określenie ilości odpadów niebezpiecznych poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytwarzania w ciągu roku;
- 3) informacje wskazujące na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów niebezpiecznych lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko;
- 4) opis dalszego sposobu gospodarowania odpadami niebezpiecznymi, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych;
- 5) wskazanie miejsca i sposobu oraz rodzaju magazynowanych odpadów niebezpiecznych.

Wytwórcą odpadów wytwarzający rocznie do 100 kg odpadów niebezpiecznych na 30 dni przed rozpoczęciem działalności powodującej powstawanie odpadów opracowuje i składa właściwemu marszałkowi

województwa, regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska lub staroście **informację** w 4 egzemplarzach, **o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania odpadami.**

Informacja powinna zawierać:

- 1) wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do wytwarzania, a w przypadkach, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów;
- 2) określenie ilości odpadów poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytwarzania w ciągu roku;
- 3) informacje wskazujące na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko;
- 4) opis dalszego sposobu gospodarowania odpadami, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów;
- 5) wskazanie miejsca i sposobu oraz rodzaju magazynowanych odpadów.

Wytwórca odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami innemu posiadaczowi odpadów. Posiadacz odpadów może je przekazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami.

Po dopełnieniu obowiązków wynikających z ogólnych zasad postępowania wykonawca prac uprawniony jest do przyjęcia zlecenia i zawarcia umowy na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczaniem miejsca prac z azbestem. Dla prawidłowego zawarcia umowy konieczne jest określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac. Pozwoli to na określenie stopnia narażenia na azbest w miejscu pracy oraz prawidłowe przygotowanie planu prac.

Plan prac powinien być sporządzony zgodnie z przepisami prawnymi i zawierać m.in.:

- ▲ określenie miejsca wykonywania prac oraz charakteru prac i przewidywanego czasu ich trwania,
- ▲ określenie rodzaju azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia,
- ▲ aktualną „Ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”,
- ▲ przewidywaną ilość wytwarzanych odpadów do usunięcia,
- ▲ ustalenie odpowiednich sposobów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- ▲ określenie rodzajów i metod pracy, z uwzględnieniem technicznych środków,
- ▲ określenie sposobów eliminowania lub ograniczenia uwalniania się pyłu azbestu do powietrza,
- ▲ zapewnienie pracownikom niezbędnej ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy,
- ▲ charakterystykę środków ochronnych użytych do ochrony pracowników i innych osób znajdujących się w miejscu pracy,
- ▲ ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza.

Następnie, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. z 2003 r. Nr 120 poz. 1126), powinien zostać opracowany plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (tzw. **plan bioz**), obejmujący m.in.:

- ▲ informacje dotyczące przewidywanych zagrożeń, występujących podczas realizacji robót budowlanych, określające skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsce i czas ich wystąpienia,
- ▲ informacje o wydzieleniu i oznakowaniu miejsc prowadzenia robót budowlanych, stosownie do rodzaju zagrożenia,
- ▲ informacje o sposobie prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych, w tym: określenie zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia, konieczność stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej, zasady bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi, przez wyznaczone w tym celu osoby,

- ▲ określenie sposobu przechowywania i przemieszczania materiałów, wyrobów, substancji oraz preparatów niebezpiecznych na terenie budowy,
- ▲ wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie.

Pracodawca jest obowiązany zapoznać pracowników lub ich przedstawicieli z planem prac, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Wykonawca prac jest obowiązany przeszkolić wszystkie osoby pozostające w kontakcie z azbestem, pracowników bezpośrednio zatrudnionych, kierujących i nadzorujących prace w zakresie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy postępowaniu z wyrobami zawierającymi azbest i ich odpadami. Szkolenie powinno być przeprowadzone zgodnie z przepisami Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r. Nr 216, poz. 1824), oraz przez upoważnione instytucje i potwierdzone odpowiednim świadectwem lub zaświadczeniem.

Pracodawca jest obowiązany do:

- ▲ zapewnienia pracownikom odpowiednich ubrań roboczych zabezpieczających pracowników w czasie trwania robót i oczyszczania terenu.
- ▲ przygotowania, prowadzenia i przechowywania rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu.

Co najmniej na 7 dni przed przystąpieniem do prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest **Wykonawca** prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z miejsca, obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, a także z terenu prac obowiązany jest do zgłoszenia zamiaru przeprowadzenia tych prac właściwemu **organowi nadzoru budowlanego**, właściwemu **okręgowemu inspektorowi pracy** oraz właściwemu **państwowemu inspektorowi sanitarnemu**.

Zgłoszenie powinno zawierać:

- rodzaj i nazwę wyrobów zawierających azbest,
- termin rozpoczęcia i planowanego zakończenia prac,
- adres obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej,
- kopię aktualnej oceny stanu wyrobów zawierających azbest,
- określenie ilości pracowników, którzy przebywać będą w kontakcie z azbestem,
- zobowiązanie wykonawcy prac do przedłożenia nowego zgłoszenia w przypadku zmiany warunków prowadzenia robót.

Ważną sprawą jest przygotowanie miejsca i sposobu tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych na placu budowy, po ich demontażu, a jeszcze przed transportem na składowisko. Miejsce takie powinno być wydzielone i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych oraz oznakowane znakami ostrzegawczymi o treści: „*Uwaga! Zagrożenie azbestem!*”, „*Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony*”.

Na potrzeby ewidencji odpadów niebezpiecznych, wytwórca odpadów przygotowuje dokumenty, którymi są:

- karta ewidencji odpadu,
- karta przekazania odpadu.

Celem zapewnienia składowania odpadów niebezpiecznych powstałych po usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwórca odpadów powinien przed przeprowadzeniem robót, zawrzeć porozumienie z zarządzającym składowiskiem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Istotne znaczenie dla

prawidłowego przygotowania robót ma skompletowanie wyposażenia technicznego, w tym narzędzi ręcznych i wolnoobrotowych, narzędzi mechanicznych, urządzeń wentylacyjnych oraz podstawowego sprzętu przeciwpożarowego. Na tym etapie należy też zabezpieczyć techniczne środki zapobiegające emisji azbestu w miejscu pracy oraz środowisku, w zależności od określenia stanu środowiska, przed przystąpieniem do wykonywania prac.

Jeżeli usuwane są wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³, lub inne, mocno uszkodzone, a także zawierające krokidolit oraz wyroby znajdujące się w pomieszczeniach zamkniętych, to niezbędne jest zawarcie umowy z laboratorium upoważnionym do prowadzenia monitoringu powietrza.

W planie prac – w zależności od wielkości lub specyfiki budynku, budowli, instalacji lub urządzenia, jak również terenu, gdzie prowadzone będą prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, także występującego stopnia narażenia na azbest – mogą zostać określone również inne niezbędne wymagania.

Grupa II Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczeniem obiektu, terenu, instalacji.

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania wykonawców (wytwórców odpadów) prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje działania od rozpoczęcia do zakończenia prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczeniem budynku, budowli, instalacji lub urządzenia i terenu z pozostałości azbestu.

Opis szczegółowy

Na wstępie należy wykonać odpowiednie zabezpieczenia obiektu, będącego przedmiotem prac i miejsc ich wykonywania, a także terenu wokół – przed emisją pyłu azbestu, która może mieć miejsce w wyniku prowadzenia prac.

Teren należy ogrodzić, zachowując bezpieczne odległości od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniej niż 1 m przy zastosowaniu osłon. Teren prac należy ogrodzić poprzez oznakowanie taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym i umieszczenie tablic ostrzegawczych z napisami „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” lub „Zagrożenie azbestem – krokidolitem”.

Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczania po każdej zmianie roboczej.

Ogólne zasady postępowania przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest określają następujące wymagania:

- ^ nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- ^ demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek itp.) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- ^ odspajanie wyrobów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- ^ prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza, w przypadku występowania stężeń pyłu azbestu, przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy,
- ^ po każdej zmianie roboczej, usunięte odpady zawierające azbest, powinny zostać szczelnie opakowane i składowane na miejscu ich tymczasowego magazynowania,
- ^ codzienne, staranne oczyszczanie strefy prac i terenu wokół, dróg wewnętrznych oraz maszyn i urządzeń, z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego, zaopatrzonego w filtry o dużej skuteczności ciągu (99,99 % lub na mokro). Niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho, jak również czyszczenie pomieszczeń i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza.

W przypadku prowadzenia prac z wyrobami azbestowo-cementowymi, których gęstość objętościowa wynosi

mniej niż 1000 kg/m³, a także z innymi wyrobami, których powierzchnia jest w widoczny sposób uszkodzona lub zniszczona lub, jeżeli prace prowadzone są na obiektach, z wyrobami zawierającymi azbest krokidolit, lub też w pomieszczeniach zamkniętych, powinny być zastosowane szczególne zabezpieczenia strefy prac i ochrony pracowników oraz środowiska, niezależnie od ogólnych zasad postępowania.

Są to m.in.:

- komory dekontaminacyjne (śluzy) dla całych pomieszczeń lub stanowiące łącznik izolacyjny między miejscem stanowiącym strefę prac, a miejscem na zewnątrz obiektu,
- zaostrome rygory przestrzegania stosowania środków ochrony osobistej,
- inne metody, określone na etapie prac przygotowawczych.

W obiekcie przylegającym do strefy prac, należy zastosować odpowiednie zabezpieczenia, w tym uszczelnienie otworów okiennych i drzwiowych, a także inne, właściwe dla stopnia narażenia środki zabezpieczające.

Wszystkie zdemontowane wyroby zawierające azbest powinny być szczelnie opakowane w folie z polietylenu, lub polipropylenu o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm i zamykane w sposób uniemożliwiający przypadkowe otwarcie (zgrzewem ciągłym lub taśmą klejącą). Niedopuszczalne jest stosowanie worków papierowych. Odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej większej niż 1000 kg/m³, a więc płyty i rury azbestowo-cementowe, lub ich części powinny być szczelnie opakowane w folię. Pył azbestowy oraz odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ powinny być zestalone przy użyciu cementu lub żywic syntetycznych i po związaniu spoiwa szczelnie zapakowane w folię. Pakowanie usuniętych wyrobów zawierających azbest powinno odbywać się wyłącznie do opakowań przeznaczonych do ostatecznego składowania i wyraźnie oznakowane, w sposób określony dla azbestu. Etykiety i zamieszczone na nich napisy powinny być trwałe, nieulegające zniszczeniu pod wpływem warunków atmosferycznych i czynników mechanicznych.

Dla usuniętych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz ich transportu na składowisko odpadów niebezpiecznych, wypełnia się:

- kartę ewidencji odpadu,
- kartę przekazania odpadów.

Po zakończeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych – wykonawca prac ma obowiązek dokonania prawidłowego oczyszczenia strefy prac i otoczenia z pozostałości azbestu.

Oczyszczenie powinno nastąpić przez zastosowanie urządzeń filtracyjno wentylacyjnych z wysoko skutecznym filtrem (99,99 %) lub na mokro.

Wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy obiektu, będącego przedmiotem prac, **oświadczenia stwierdzającego prawidłowość wykonania prac i oczyszczenia terenu z pyłu azbestowego**. W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych, wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza, przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucje.

Grupa III Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania dotyczących przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje działania począwszy od uzyskania zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, poprzez pozostałe czynności i obowiązki transportującego takie odpady – aż do ich przekazania na składowisko odpadów, przeznaczone do wyłączonego składowania odpadów zawierających azbest.

Opis szczegółowy

Przedsiębiorca, który prowadzi działalność w zakresie transportu odpadów jest obowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów wydaje starosta. Właściwym starostą do wydania zezwolenia na transport odpadów jest starosta właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza odpadów.

Wniosek o zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów powinien zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do transportu, w przypadku, gdy określenie rodzaju jest niewystarczające do ustalenia, zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować dla środowiska, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,
- oznaczenie obszaru prowadzenia działalności,
- wskazanie sposobu i środków transportu odpadów,
- przedstawienie możliwości technicznych i organizacyjnych pozwalających należycie wykonywać działalność w zakresie transportu odpadów,
- przewidywany okres wykonywania działalności w zakresie transportu odpadów.

Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów jest wydawane w drodze decyzji przez właściwy organ na czas oznaczony nie dłuższy niż 10 lat.

Transportem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest może zajmować się wytwórca odpadów lub inny, uprawniony do tego podmiot prawny.

Zlecający usługę transportu odpadów jest obowiązany wskazać prowadzącemu działalność w zakresie transportu odpadów miejsce odbioru odpadów oraz posiadacza odpadów, do którego należy dostarczyć te odpady. Prowadzący działalność w zakresie transportu odpadów jest obowiązany dostarczyć te odpady do posiadacza odpadów, który został mu wskazany przez zlecającego usługę.

Przekazanie partii odpadów zawierających azbest przez wytwórcę odpadów innemu posiadaczowi odpadów niebezpiecznych, odbywa się z zastosowaniem karty przekazania odpadu – sporządzonej przez wytwórcę odpadów.

Do obowiązków prowadzącego działalność w zakresie transportu odpadów należy:

- posiadanie karty przekazania odpadu z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem towarów (odpadów) niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu dokształcającego

dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne,

- oznakowanie pojazdu odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie literą „a”,
- sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, należy prowadzić z zachowaniem przepisów dotyczących transportu towarów niebezpiecznych spełniając określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne.

Przedsiębiorca dokonujący transportu odpadów, obowiązany jest do posiadania dokumentu przewozowego materiałów niebezpiecznych, który według ADR powinien zawierać:

- numer rozpoznawczy odpadu nadawanego do przewozu i jego pełna nazwę,
- klasę, do której należy odpad nadawany do przewozu,
- liczbę sztuk przesyłki,
- całkowitą ilość przewożonych odpadów,
- nazwy i adresy nadawcy oraz odbiorcy przewożonych odpadów (składowiska).

Pojazdy przewożące odpady niebezpieczne powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu towarów niebezpiecznych. Świadectwo to wystawiane jest przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego na podstawie badania technicznego pojazdu dokonanego przez okręgową stację kontroli pojazdów oraz sprawdzenia dokonanego przez Transportowy Dozór Techniczny. Kierowca wyznaczony do przewozu odpadów zawierających azbest, obowiązany jest posiadać – poza prawem jazdy – zaświadczenie ADR ukończenia kursu doszkalającego kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne, wydane przez podmiot posiadający zezwolenie marszałka województwa na prowadzenie takiej działalności.

Każdy pojazd przewożący odpady zawierające azbest powinien być oznakowany dwiema odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi bez numerów rozpoznawczych.

Tablice te powinny być prostokątne, o wymiarach 30 x 40 cm, barwy pomarańczowej odblaskowej, dookoła otoczone czarnym nieodblaskowym paskiem o szerokości nieprzekraczającej 15 mm. Po wyładowaniu odpadów tablice te nie mogą być widoczne na pojeździe stojącym lub poruszającym się po drodze.

Przed każdym załadunkiem odpadów, skrzynia ładunkowa pojazdu powinna być dokładnie oczyszczona, w szczególności z ostrych i twardych przedmiotów (np. gwoździ, śrub).

Transportujący odpady powinien odmówić przyjęcia przesyłki odpadów, która nie posiada oznakowania wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz w przypadku, gdy opakowanie zostało uszkodzone przy załadunku. Sztuki przesyłki z opadami zawierającymi azbest powinny być ułożone i umocowane na pojeździe tak, aby w czasie ich przewozu nie przesuwwały się oraz nie były narażone na tarcie, wstrząsy, przewracanie się i wypadnięcie z pojazdu. W trakcie przewozu ładunek powinien być dokładnie zabezpieczony folią lub plandeką.

Po każdym wyładunku odpadów z pojazdu, należy dokładnie sprawdzić, czy na powierzchni skrzyni ładunkowej nie znajdują się pozostałości po przewożonych odpadach. W razie stwierdzenia takiej pozostałości należy niezwłocznie ją usunąć oraz dokładnie oczyścić pojazd i jego wyposażenie z zachowaniem zasad przewidzianych dla prac przy usuwaniu azbestu.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest transportowane są na składowisko przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów – zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na karcie przekazania odpadu.

Grupa IV Procedura obowiązująca zarządzającego składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu i zasad postępowania dotyczących składowania na składowiskach odpadów lub na wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk odpadów, przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje działania począwszy od przyjęcia partii odpadów na składowisko, poprzez dalsze czynności, aż do sporządzenia rocznego zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości przyjętych odpadów.

Opis szczegółowy

Do obowiązków zarządzającego składowiskiem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest należy:

- przeszkolenie pracowników w zakresie bezpiecznych metod postępowania z odpadami zawierającymi azbest,
- potwierdzenie w karcie przekazania odpadów przyjęcia partii odpadów na składowisko,
- sporządzenie zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości odpadów przyjętych na składowisko,
- składowanie odpadów zgodnie z przepisami dotyczącymi odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz zatwierdzoną instrukcją eksploatacji składowiska,
- zapewnienie deponowania odpadów w sposób nie powodujący uszkodzenia opakowań odpadów,
- wykorzystywanie racjonalnie pojemności eksploatacyjnej składowiska.

Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej oznaczone w katalogu odpadów kodami 17 06 01* i 17 06 05* mogą być unieszkodliwiane przez składowanie na składowiskach lub wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk, przeznaczonych do wyłącznego składowania tych odpadów.

Składowiska lub kwatery buduje się w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się.

Zarządzający składowiskiem powinien uzyskać pozwolenie na użytkowanie składowiska po zatwierdzeniu instrukcji eksploatacji oraz po przeprowadzeniu kontroli przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.

Instrukcje eksploatacji składowiska odpadów niebezpiecznych zatwierdza, w drodze decyzji marszałek województwa.

Kierownik składowiska powinien posiadać świadectwo stwierdzające kwalifikacje w zakresie gospodarowania odpadami i m.in. obowiązany jest do prowadzenia ewidencji ilości odpadów przyjmowanych na składowisko.

Zarządzający składowiskiem posiadającym wydzielone kwatery powinien zapewnić selektywne składowanie odpadów zawierających azbest, w izolacji od innych odpadów, a miejsce składowania powinno być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym składowiska. Odpady powinny być deponowane na składowiskach zlokalizowanych na terenach oddalonych od budynków mieszkalnych i izolowanych pasem zieleni.

Prace związane z deponowaniem odpadów zawierających azbest należy prowadzić w sposób zabezpieczający przed emisją pyłu azbestowego do powietrza, a podstawowym zadaniem jest niedopuszczenie

do rozszczelnienia opakowań odpadów. Opakowania z odpadami należy zdejmować z pojazdu przy pomocy urządzeń dźwigowych i ostrożnie układać w kwaterze składowiska. Niedopuszczalne jest zrzucanie lub wysypywanie odpadów z samochodów. Warstwa zdeponowanych odpadów powinna być zabezpieczona przed uszkodzeniem opakowań przez przykrycie folią lub warstwą gruntu o grubości około 5 cm. Opakowania z odpadami powinny być układane zgodnie z technologią składowania zatwierdzoną w instrukcji eksploatacji składowiska, uwzględniającą racjonalne wykorzystanie pojemności obiektu.

Niedopuszczalne jest kompaktowanie odpadów zawierających azbest, ani poruszanie się pojazdów mechanicznych po powierzchni składowanych odpadów.

Dla składowisk odpadów zawierających azbest o kodach 17 06 01* i 17 06 05* nie stosuje się rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. (Dz. U. 220 poz. 1858 z 2002 r.) w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów.

Po zakończeniu składowania odpadów zawierających azbest na poziomie 2 m poniżej terenu otoczenia i wypełnieniu gruntem do poziomu terenu, zarządzający składowiskiem powinien złożyć wniosek do właściwego organu w celu uzyskania zgody na zamknięcie składowiska lub jego wydzielonej części. Zgodę na zamknięcie składowiska odpadów niebezpiecznych wydaje w drodze decyzji marszałek województwa po przeprowadzeniu kontroli składowiska przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.